

Åbo stads plan för småbarnspedagogik

Innehållsförteckning

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik	1
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan	1
1.2 Den lokala planen för småbarnspedagogik	1
1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik	3
1.4 Frågor som avgörs på lokal nivå	4
2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL	7
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken.....	7
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken	10
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig	11
2.4 Värdegrunden.....	12
2.5 Synen på lärande	13
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård	14
2.7 Mångsidig kompetens.....	15
2.8 Frågor som avgörs på lokal nivå	18
3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	22
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen	22
4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	30
4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten.....	30
4.2 Pedagogisk dokumentation	31
4.3 Mångsidiga arbetssätt.....	31
4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande.....	32
4.5 Lärområden	33
4.6 Preciseringar gällande språk och kultur	40
4.7 Frågor som avgörs på lokal nivå	43
5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE	50
5.1 Principerna för stöd	50
5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd	51
5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken.....	52
5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.....	53
5.5 Frågor som avgörs på lokal nivå	53
6. SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING	58
6.1 Frågor som avgörs på lokal nivå	58
7. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	59

7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.....	59
7.2 Frågor som avgörs på lokal nivå	60
Bilaga 1: Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken	62

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik och de lokala planerna för småbarnspedagogik

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas¹.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det mångprofessionella samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik².

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna.

I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen.

Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet anordnare av småbarnspedagogik i betydelsen kommun, samkommun eller privat serviceproducent³. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt.

1.2 Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta och godkänna lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också öppen småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen.

De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet) eller skilt för varje verksamhetsform.

---

¹ Lag om småbarnspedagogik 2 §

² Lag om småbarnspedagogik 2 §

³ Lag om småbarnspedagogik 1

Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt.⁴

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stödjer anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- integrationsplan⁶

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik⁷.

För att trygga barnets uppväxt och en kontinuerlig och enhetlig lärtig deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Då den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas ska man samarbeta med kommunens olika förvaltningsområden och med myndigheterna som sköter uppgifter inom social och hälsovården (kapitel 3.3).

Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk⁸.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten⁹. Då man utvärderar småbarnspedagogiken på lokal nivå kan man använda sig av den nationella informationsresursen inom småbarnspedagogiken Varda¹⁰ samt utvärderingsmaterial och kvalitetsindikatorer som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering¹¹. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

---

⁴ Lag om småbarnspedagogik 22 §

⁵ Barnskyddslag (417/2007) 12 § (1292/2013)

⁶ Lag om främjande av integration 15 § (1386/2010)

⁷ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁸ Lag om småbarnspedagogik 8 §

⁹ Lag om småbarnspedagogik 24 §

¹⁰ Lag om småbarnspedagogik 65–73 §

¹¹ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering (1295/2013) och Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, Nationella centret för utbildningsutvärdering, publikation 24:2018.

1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård¹². Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa¹³. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten. Målen som beskrivs i barnens planer ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och genomförs samt då lärmiljöerna och verksamhetskulturen utvecklas. Barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård.

Planen ska regelbundet preciseras i enlighet med barnets behov, minst en gång per år¹⁴.

Processen med barnets plan för småbarnspedagogik omfattar olika skeden. I processen deltar de personer som ansvarar för barnets undervisning, fostran och vård, tillsammans med vårdnadshavaren och barnet. Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som lärare inom småbarnspedagogik för att barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Kompetensen hos en socionom inom småbarnspedagogik kan användas i synnerhet när det gäller barnens och familjernas kunskaper om servicesystemet. Speciallärare inom småbarnspedagogik deltar i bedömningen av barnets behov av stöd, stödåtgärder eller genomförandet av dem efter behov. Sakkunskapen hos en lärare inom småbarnspedagogik kan användas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård.

Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen.¹⁵

Barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i processen med barnets plan för småbarnspedagogik¹⁶. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp beaktas i barnets plan.

Då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas är det viktigt att känna till barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund.

Då planen utarbetas eller uppdateras ska man använda sig av barnets eventuella tidigare plan för småbarnspedagogik och av pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2). De mål som anges i barnets plan för småbarnspedagogik ska beskriva hur man med den pedagogiska verksamheten stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras (kapitel 5.4). Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling ska en plan för läkemedelsbehandling göras upp inom hälso- och sjukvården¹⁷. I den mån uppgifterna i planen för läkemedelsbehandling är nödvän-

---

¹² Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹³ Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 40/2018 rd: Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om småbarnspedagogik, kapitel 2.

¹⁴ Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹⁵ Lag om småbarnspedagogik 23 § och RP 40/2018 rd, s. 99

¹⁶ Lag om småbarnspedagogik 23 §

¹⁷ Hälso- och sjukvårdslag 8 § (1326/2010)

diga för att ordna småbarnspedagogik ska de antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik¹⁸. På lokal nivå kommer man överens om hur läkemedelsbehandlingen genomförs inom småbarnspedagogiken.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik samt behovet av stöd, hur väl stödet räcker till och hur ändamålsenligt det är ska utvärderas och planen ska ses över minst en gång om året. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det¹⁹. Initiativet till att granska planen kan komma från personer som i sitt arbete kommer i kontakt med barnet eller från barnets vårdnadshavare. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- mål som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- en eventuell plan för hur läkemedelsbehandlingen genomförs barnets, personalens och vårdnadshavarens gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik är sekretessbelagd²⁰. Enligt lagen om småbarnspedagogik har de personer som ansvarar för barnets småbarnspedagogik och de personer som deltar i bedömningen av stödbehovet, stödåtgärderna eller deras genomförande trots sekretessbestämmelserna rätt att av varandra få och att till varandra och till dem som ordnar eller tillhandahåller småbarnspedagogik lämna sådana uppgifter om barnet som är nödvändiga för att anordna och tillhandahålla småbarnspedagogik och för att bedöma stödet. Syftet med informationsöverföringen är att trygga att småbarnspedagogiken genomförs utgående från barnets bästa. Bestämmelserna om att få och lämna ut uppgifter gäller också situationer när barnet övergår från småbarnspedagogik som ordnas av en kommun eller privat serviceproducent till småbarnspedagogik som ordnas av en annan kommun eller privat serviceproducent eller då barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Det att ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet är offentlig information. Det kan ändå finnas uppgifter som berör barnets deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet som är sekretessbelagda.²¹

1.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik ska utarbetas på det sätt som anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och i enlighet med de mål och riktlinjer som beskrivs i detta kapitel och i dessa grunder. I grunderna för planen för småbarnspedagogik anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor som ska avgöras och beskrivas i den lokala planen för småbarnspedagogik.

---

¹⁸ Lag om småbarnspedagogik 41 §

¹⁹ Lag om småbarnspedagogik 23 §

²⁰ Lag om småbarnspedagogik 40 §

²¹ Lag om småbarnspedagogik 41 § och till exempel lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 24 §

(621/1999)

I den lokala planen för småbarnspedagogik kan man använda text från grunderna för planen för småbarnspedagogik. Det väsentliga är ändå att öppna upp och konkretisera texten så att den styr och stödjer hur småbarnspedagogiken genomförs och utvecklas på lokal nivå.

På lokal nivå kan man utarbeta separata planer för de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också gemensamt utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik.

Den lokala planen för småbarnspedagogik kan godkännas i sin helhet eller delvis för kommunen, per enhet, grupp eller verksamhetsform. Då anordnaren är en privat serviceproducent kan planen godkännas på samma grunder som ovan eller gemensamt för hela verksamheten²². Den lokala planen ska utvärderas regelbundet och den ska utvecklas utgående från utvärderingen.

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska anordnaren av småbarnspedagogik besluta

- på vilka språk planen för småbarnspedagogik utarbetas och godkänns
- om planen för småbarnspedagogik helt eller delvis utarbetas per anordnare, enhet, grupp, verksamhetsform eller som regionala planer
- hur strukturen i planen för småbarnspedagogik ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur planen publiceras
- på vilket sätt personalen inom småbarnspedagogiken, barnen och vårdnadshavarna är med och utarbetar, utvärderar och utvecklar planen för småbarnspedagogik²³
- på vilket sätt man samarbetar med sakkunniga inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och social- och hälsovården samt andra eventuella samarbetspartner när planen för småbarnspedagogik utarbetas
- på vilket sätt lokala särdrag, olika sätt att ordna småbarnspedagogisk verksamhet, utvecklingsmål och andra lokala planer som gäller barnen beaktas då planen för småbarnspedagogik görs upp
- på vilket sätt man utvärderar hur den lokala planen genomförs och hur man utvecklar den (se även kapitel 7).

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- processen med att utarbeta barnets plan för småbarnspedagogik ur ett lokalt perspektiv I beskrivningen definieras samarbetet och ansvarsfördelningen är det gäller utarbetandet, uppföljningen och utvärderingen i enlighet med lagen om småbarnspedagogik och dessa grunder.
- förfaringssätt angående överföring och utbyte av sekretessbelagda uppgifter inom småbarnspedagogiken

---

²² Lag om småbarnspedagogik 22 §

²³ Lag om småbarnspedagogik 20 §

Den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetades på svenska och godkändes i svenska sektionen våren 2017 och togs i bruk 01.08.2017. Den nya lagen för småbarnspedagogik har trätt i kraft fr.o.m. 1.9.2018. Åbo stads plan har reviderats och godkänns i svenska sektionen under våren 2019 och tas i bruk 1.8.2019.

Den finns tillgänglig på Åbo stads webbsida efter godkännande.

Personalen har deltagit i möten, diskussioner och fortbildningstillfällen angående läroplanen och vårdnadshavarna har haft möjlighet att påverka med sina åsikter på föräldramöten. Kontaktpersoner från kommunala och privata dagvårdsenheter har träffats regelbundet för att diskutera, bereda samt utarbeta och revidera den lokala läroplanen.

En kontinuerlig lärstig från småbarnspedagogiken till förskola och grundläggande utbildningen tryggar barnets uppväxt.

Personalen träffar sakkunniga inom småbarnspedagogiken och deltar i gemensamma fortbildningstillfällen. Då barnen övergår från daghem till förskola träffar vårdnadshavaren, läraren inom småbarnspedagogiken och förskolans förskolelärare i barnets ärende. Samarbetet försäkrar att barnet får en trygg och smidig start i förskolan. När barnet har behov av intensifierat stöd är mötet av särskild betydelse. Tätt samarbete upptas med social- och hälsovården samt småbarnspedagogikens speciallärare i specifika ärenden gällande barnens välmående och då barnets plan för småbarnspedagogik det kräver.

Småbarnspedagogiken använder sig av olika kommunikationskanaler i kontakten med föräldrarna, som till exempel Wilma, utöver den dagliga personliga kontakten. Ett nytt pedagogiskt underlag utarbetas som stöd för dokumentation av barnets uppväxt och utveckling. Verktuget kommer verksamheten och föräldrarna till förfogande under hösten 2019.

Vid utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet används informationsresursen inom småbarnspedagogiken VARDA, samt utvärderingsmaterial och kvalitetsindikatorer som gjorts av Nationella centret för utbildningsutvärdering, NCU. Den kontinuerliga utvärderingen strävar till utveckling och förbättring av verksamheten. Samarbetet med föräldrarna och föräldrarnas respons ger värdefull information som beaktas och är av stor betydelse vid utvärderingen och utvecklingen av verksamheten. Barnens åsikter och välmående som tydliggörs genom den pedagogiska dokumentationen påverkar dessutom förbättringen av verksamheten.

2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. Småbarnspedagogiken ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stödjer också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Man ska sträva efter att ordna småbarnspedagogik nära dem som använder servicen och så att öppettiderna motsvarar det lokala behovet²⁴. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet ordnas som daghemsverksamhet, som familjedagvård eller som öppen småbarnspedagogisk verksamhet²⁵. Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken.

Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver²⁶.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent.

Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik²⁷. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter²⁷.

Kommunen ska se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska²⁸. Om övriga språk föreskrivs i kapitel 4.6.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och statsrådets förordning om småbarnspedagogik²⁹ samt på Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också av föreskrifter om förvaltningslagen³⁰ och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet³¹. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan

---

²⁴ Lag om småbarnspedagogik 5 § 4 mom.

²⁵ Lag om småbarnspedagogik 1 §

²⁶ Lag om småbarnspedagogik 1 och 12 §²⁷ Lag om småbarnspedagogik 5 § 2 mom.

²⁷ Lag om småbarnspedagogik 52 §

²⁸ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89

²⁹ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

³⁰ Förvaltningslag (434/2003)

³¹ Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

orsak som gäller hans eller hennes person³². Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundet sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen³³, lagen om jämställdhet³⁴, Europakonventionen³⁵, FN:s konvention om barnets rättigheter³⁶, FN:s konvention om handikappades rättigheter³⁷, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter³⁸ och FN:s globala mål för hållbar utveckling³⁹. Småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt principen om inkludering.

Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Då barnet behöver stöd för sin utveckling och sitt välbefinnande och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas socialvårdslagen⁴⁰, lagen om service och stöd på grund av handikapp⁴¹, lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda⁴² och hälso- och sjukvårdslagen⁴³ samt vad som annat föreskrivs om social- och hälsovårdstjänster i lagstiftningen.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik⁴⁴ är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,
- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja likabehandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,

---

³² Finlands grundlag 6 § (731/1999)

³³ Diskrimineringslag (1325/2014)

³⁴ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

³⁵ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

³⁶ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

³⁷ FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007

³⁸ FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

³⁹ Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

⁴⁰ Socialvårdslag (1301/2014)

⁴¹ Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)

⁴² Lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977)

⁴³ Hälso- och sjukvårdslag (1326/2010)

⁴⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 §

- 8) utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
- 10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut⁴⁵. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.

Lär miljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga⁴⁶. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda.⁴⁷ Småbarnspedagogiken ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan. Småbarnspedagogik som baserar sig på alternativ pedagogik eller en särskild åskådning beskrivs närmare i kapitel 6.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor och dimensionering iakttagas⁴⁸. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en speciallärare inom småbarnspedagogik⁴⁹. Om övergångsbestämmelser som gäller personalens behörighet föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik⁵⁰.

Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om behandling av personuppgifter och dataskydd och lagar om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Barnen ska skyddas från våld, mobbing och andra trakasserier med hjälp av systematiskt förebyggande åtgärder och omedelbart ingripande (kapitel 3.1)⁵¹. Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas.

Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, rådgivningsverksamhet och

---

⁴⁵ Lag om småbarnspedagogik 12 ja 19 §

⁴⁶ Lag om småbarnspedagogik 10 §

⁴⁷ Lag om småbarnspedagogik 11 §

⁴⁸ Lag om småbarnspedagogik 25–33 § och 75 § samt statsrådets förordning om småbarnspedagogik (753/2018)

⁴⁹ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁵⁰ Lag om småbarnspedagogik 75 §

⁵¹ Lag om småbarnspedagogik 10 §

övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer⁵². Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan⁵³.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken är daghemsverksamhet, familjedagvård och öppen småbarnspedagogisk verksamhet⁵⁴. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. I lagen om småbarnspedagogik fastställs till vilka delar lagen gäller öppen småbarnspedagogisk verksamhet.⁵⁴

De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Då man utarbetar den lokala planen för småbarnspedagogik ska man beakta de olika verksamhetsformernas särdrag och målen ska preciseras enligt verksamhetsform.

Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Kommunen ska ordna rådgivning och handledning för vårdnadshavarna angående de småbarnspedagogiska tjänsterna. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man vid behov diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna samt när barnet redan omfattas av tjänsterna.⁵⁵

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek ska beaktas då grupperna bildas.⁵⁶ Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en kvalitativ småbarnspedagogik när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Ett daghem ska ha en föreståndare som ansvarar för verksamheten.⁵⁷

Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och lärarnas och speciallärarnas pedagogiska ansvar.⁵⁸ Lärarna inom småbarnspedagogik har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngrupperna, för att genomföra verksamheten planenligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Lärarna, speciallärarna, socionomerna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

---

⁵² Lag om småbarnspedagogik 7 §

⁵³ Socialvårdslag 35 § (1301/2014) och barnskyddslag (471/2007) 25 § (88/2010) och 25 a § (1302/2014) ⁵⁵ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁵⁴ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁵⁵ Lag om småbarnspedagogik 4 och 16 §

⁵⁶ Lag om småbarnspedagogik 34–36 §

⁵⁷ Lag om småbarnspedagogik 25 §

⁵⁸ Lag om småbarnspedagogik 2, 25 och 35 §

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården ordnas i ett familjedaghem som kan vara ett privat hem eller något annat vårdställe med hemliknande förhållanden.⁵⁹ Familjedagvård kan ordnas av en eller två familjedagvårdare eller i särskilda fall av tre familjedagvårdare.⁶⁰

Då man beslutar om antalet anställda och om barngruppens storlek ska man beakta barn med funktionsnedsättning eller barn som i övrigt behöver stöd.⁶¹ Familjedagvårdaren ansvarar för verksamheten i sin grupp. Det pedagogiska ledarskapet och styrningen av verksamheten stödjer familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för öppen småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på anordnarens beslut. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas till exempel som lekparcs- eller klubbverksamhet.

Verksamheten ska vara handledd och målinriktad. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan öppen småbarnspedagogisk verksamhet erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter. Öppen småbarnspedagogisk verksamhet ska planeras så att målen i lagen om småbarnspedagogik kan beaktas. Målen ska beaktas i en större utsträckning ju mer regelbundet och oftare barnen deltar i verksamheten.

I enlighet med verksamhetens karaktär kan vissa mål betonas mer än andra.⁶² Skiftomsorg ska i behövlig utsträckning ordnas för barn som behöver detta på grund av vårdnadshavarens arbete eller studier. Skiftomsorg kan ordnas på kvällstid, veckoslut och nattetid i form av daghemsverksamhet eller familjedagvård.

Barns deltagande i småbarnspedagogik i form av skiftomsorg är ofta oregelbundet. Det här ska beaktas i planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten.⁶³

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets uppväxt och lärtig

Småbarnspedagogiken är en viktig del av barnets uppväxt och lärtig. Småbarnspedagogiken lägger grunden för ett livslångt lärande. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnens liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barn-
domen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En

---

⁵⁹ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁶⁰ Statsrådets förordning om småbarnspedagogik 2 § (753/2018)

⁶¹ Lag om småbarnspedagogik 38 §

⁶² Lag om småbarnspedagogik 3 § 2. mom. och RP 40/2018 rd, s. 85

⁶³ Lag om småbarnspedagogik 13 §

förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt.⁶⁴

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas.⁶⁵

2.4 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter,⁶⁶ lagen om småbarnspedagogik⁶⁷ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁶⁸

Principerna omfattar att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att

---

⁶⁴ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 5 punkten

⁶⁵ Till exempel lag om småbarnspedagogik 40–42 §

⁶⁶ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

⁶⁷ Lag om småbarnspedagogik 20 §

⁶⁸ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007

göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Alla barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv. Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.⁶⁹

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar så som likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande finländskt kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete.⁷⁰ Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

2.5 Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser, språk och tankar. Barnen lär sig

---

⁶⁹ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

⁷⁰ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten

bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap⁷¹ och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppdraget är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda

---

⁷¹ Lag om småbarnspedagogik 2 och 23 §

sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen, styrkor och individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7) och pedagogisk verksamhet (kapitel 4).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp.

Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens. I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans prova sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stödjer barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer.

Personalens sätt att bemöta andra människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen.

Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande,

säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna så som i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet och digital kompetens

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnen undersöka och observera informations och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnen leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnen i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att

förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

2.8 Frågor som avgörs på lokal nivå

Då den lokala planen för småbarnspedagogik görs upp ska man diskutera vad småbarnspedagogikens uppdrag och allmänna mål som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska försäkra sig om att målen som fastställts för den småbarnspedagogiska verksamheten uppnås i de olika verksamhetsformerna.

Kapitel 2 innehåller delar som är ändamålsenliga att inkludera i den lokala planen för småbarnspedagogik. Sådana delar är

- målen enligt lagen om småbarnspedagogik,
- värdegrunden (kapitel 2.4),
- synen på lärande (kapitel 2.5) och
- mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Lokala tillägg kan göras till dessa delar.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska därtill följande beskrivas:

- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas och de olika verksamhetsformerna samt samarbetet dem emellan ur ett lokalt perspektiv
- förfaringssätten vid övergångarna, då barnet inleder deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet, flyttar från en grupp till en annan eller till ett annat verksamhetsställe samt då barnet inleder förskoleundervisningen eller flyttar till verksamhet som ordnas av en annan anordnare av småbarnspedagogik.

För de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken kan man utarbeta separata planer för småbarnspedagogik i enlighet med kapitel 1.2.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de kapitel som beskriver verksamhetskulturen, planeringen, genomförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten samt stödet för utveckling och lärande.

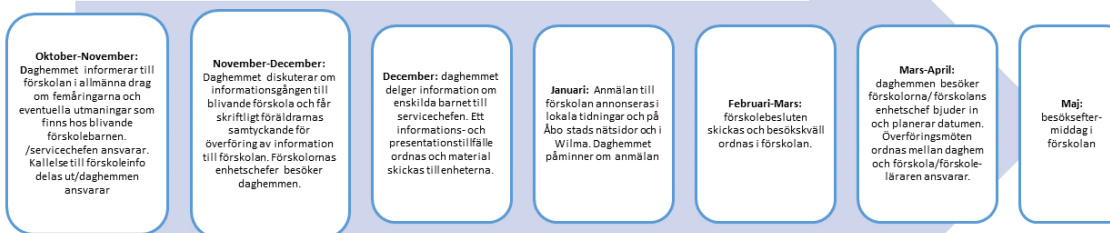
Den småbarnspedagogiska verksamheten anordnas på svenska i kommunala daghem och familjedagvård och som privat producerad verksamhet med servicesedlar eller med privatdagvårdsstöd. Skiftomsorg har införts på en kommunal enhet från hösten 2018.

Enhetscheferna träffas regelbundet tillsammans med servicechefen för den svenska småbarnspedagogiken och informerar, planerar och utvärderar tillsammans gemensamma angelägenheter.

Personalen på de olika enheterna har gemensamma utbildningar och fortbildnings tillfällen som har anknytning till verksamheten.

Då barnet börjar i en ny barngrupp är den första tiden viktig. Då diskuteras och planeras barnets vardag i samarbete med vårdnadshavarna och barnet får möjlighet till en trygg start. Vid överföringen från daghem till förskola, från ett daghem till ett annat eller en grupp till en annan är det av stor betydelse att den nya gruppens personal får ta del av information som är viktig för barnets fostran och undervisningen. Vid behov ordnas möte mellan den nya personalen, föräldrarna och personalen i den tidigare barngruppen. Föräldrarna tillfrågas skriftligt innan överföring av information sker. Med nya barns föräldrar ordnas ett inledande samtal vid starten som kan ske t.ex. vid ett hembesök eller på daghemmet.

Kommunikation mellan daghem och förskola

Genom samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna kan barnets välmående tillgodoses på bästa sätt. Genom att vara lyhörda inför barnet och använda oss av smågruppsverksamhet och ett strukturerat arbetssätt kan vi stöda det enskilda barnet till en trygg och god barndom, tillgodose barnets bästa. Barnen får lära sig att bemöta varandra väl och ha omsorg om varandra. När man misslyckas får man lära sig hur man hanterar bl.a. besvikelser och går vidare. Alla ska bli sedda, hörda och accepterade som de är. När barnet är tryggt i gruppen öppnas alla möjligheter för att leka och lära sig.

Lokalt i Åbo lyfter vi speciellt fram dessa tio punkter ur lagen om småbarnspedagogik och värnar om att uppfylla lagen med barnets bästa som ledtråd.

Enligt lagen om småbarnspedagogik är syftet med småbarnspedagogiken att

1. hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
2. stödja barnets förutsättningar för lärande och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,
3. ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,

4. säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar lärande och är hälsosam
5. trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
6. erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja lika-behandling och jämställdhet samt ge färdigheter att förstå och trygg, respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
7. identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, ordna ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,
8. utveckla barnets förmåga till samverkan och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
9. säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
10. i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet

I inlärningen utgår vi ifrån barnets tidigare erfarenheter och uppmuntrar till nyfikenhet och att finna glädje i att lära sig nya saker. Vi vill skapa en balans mellan en inspirerande miljö, meningsfull verksamhet och en möjlighet till lugn och ro. Personalen vägleder barnet till mångsidig kompetens ett hälsosamt tänkande och en hållbar livsstil. Vi lär oss genom inspirerande och mångsidiga undervisningsformer och inlärningsmetoder och ger en varm och trygg lärmiljö där barnets grundbehov och behov av bl.a. emotionell omsorg tillgodoses. Personalen är lyhörd och reflekterande i sitt agerande gällande likabehandling, jämlikhet och mångfald och alla behandlas med respekt och med tanke på barnets bästa. Observation och pedagogisk dokumentation ligger till grund för planeringen. Barnet får möjlighet att kunna påverka och förstå betydelser av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Barnet utvecklar en sund självbild, kan ta hand om sig själv och ser positivt på sina egna förmågor att lära sig.

Barnen ges möjlighet till delaktighet i verksamheten, planeringen och utformningen. På så sätt lär barnet sig att tänka själv, ifrågasätta, pröva nya idéer och utforska, vara enträgna och våga misslyckas och pröva nya lösningar. Barnet blir medveten om sin egen inlärning

Verksamhetskulturen ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Ett sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnets och vårdnadshavarnas delaktighet. Kulturell mångfald ska ses som en resurs.

Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter.(3.1)

Inom åskådningsfostran bör personalen diskutera med vårdnadshavarna i ett tidigt skede och skaffa sig kunskap om olika åskådningar som finns i barngruppen och bekanta sig med dem. Då barnet förstår att vi kan ha olika kulturer, seder och bruk, men bör bemötas jämlikt och jämställt ger det kunskap som barnet utvecklar sin egen kulturella identitet på.

Vi firar traditionella högtider och förmedlar, upplever och diskuterar seder och bruk som hör till vår kultur och att vara finlandssvensk. Personalen visar öppenhet för att även lära känna nya kulturer och språk. Den vuxnas positiva inställning förmedlas till barnet som positiv nyfikenhet till nya kulturer, språk och andra olikheter och barnet får en modell i vad ett gott bemötande gentemot andra innebär.

Småbarnspedagogiken har multilitteracitet som en målsättning. Genom musik, olika konstformer, lek, dans, bild, rörelse, sagor, språk- och mattelekar, drama och med tekniska hjälpmedel får barnen lära sig att tolka, producera och värdera på olika sätt i olika miljöer och medier. I verksamheten använder vi digitala verktyg på ett mångsidigt sätt. Genom att filma, fotografera, använda beebotar, Ipad, spelapplikationer m.m. får barnen själv och tillsammans med vuxna lära sig hur tekniken fungerar, delta och påverka sin egen inlärningsprocess. Barnens egna intressen tas i beaktande i planeringen. Vi har en öppen växelverkan där alla får känna att deras åsikter och önskemål är viktiga i samspel med varandra.

Vi utgår från vårt uppdrag att stöda den mångsidiga kompetensen hos barnet då vi gör upp målen för verksamheten. Vi beaktar verksamhetskulturen, lärmiljöernas användning och hur vi bäst stöder barnets välbefinnande och lärande. Vårt grundläggande mål är att ge barnen färdigheter att använda sina kompetenser i vardagen och agera utgående från dem. Barnen får lära sig att känna sig trygga i sin självkänsla och trygga i vissheten att de kan påverka.

Vi använder oss av ett temainriktat och helhets betonat lärande där barnet har möjlighet att påverka och styra projektets gång, vara delaktigt. Målen når vi i mångsidig verksamhet som innefattar sagor och berättande, sånger, rim och ramsor, ledd och fri lek, utfärder och kulturrevenemang, experiment och diskussioner i grupp och enskilt och rörelse i olika former.

Alla barn behandlas jämlikt och får möjlighet till personlig utveckling. Småbarnspedagogiken är konfessionellt obunden. Den vuxna leder och ger inspiration och nya infallsvinklar samt är flexibel och kan ta tillvara barnens naturliga nyfikenhet och idéer i sin planering och målsättning. Den pedagogiska dokumentationen som innefattar ständig observation, dokumentation och utvärdering av verksamheten och barnets utveckling är grunden till planeringen av verksamheten. Med barnens delaktighet i planeringen och personalens lyhördhet inför barnens intressen skapas en för barnen intressant verksamhet som även baserar sig på barnet behov. Pedagoger ser barnets starka sidor och vad barnet eventuellt behöver stöd med. Dokumentationen kan ske skriftligt eller med hjälp av tekniska verktyg, bilder berättelser, film m.m.

I den finlandssvenska kulturen vill vi värna om vårt svenska språk och prioriterar språket med en handlingsplan som grund. Den lokala språkhandlingsplanen utarbetas under hösten 2019.

Naturvetenskap och teknologifostran med hållbar utveckling i grunden är lärområden som vi lokalt speciellt vill värdesätta och aktivt utveckla i vår verksamhet.

3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska även utvärderas och utvecklas. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för

varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Då man planerar, anordnar och utvecklar småbarnspedagogik ska man i första hand se till barnets bästa. I fråga om ett enskilt barn, en barngrupp och barn i allmänhet ska barnets bästa beaktas separat i varje fall och situation.⁷²

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidéen och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, för söka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling⁷³ och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter

⁷² Lag om småbarnspedagogik 4 § och RP 40/2018 rd, s. 85

⁷³ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 6 punkten

ska värdesättas. Det förutsätter att man med vetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person.⁷⁴ Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämnt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra fler språkigheter stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

---

⁷⁴ Diskrimineringslag 7 och 8 § (1325/2014)

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier⁷⁵. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg samt tillgänglig⁸¹. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt riktlinjerna för småbarnspedagogisk verksamhet (kapitel 4). I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa

---

⁷⁵ Lag om småbarnspedagogik 10 § 81 Lag om småbarnspedagogik 10 §

olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lär miljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lär miljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens individuella behov av stöd. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer och besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

3.3 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man stödja den småbarnspedagogiska verksamheten så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Anordnarna av småbarnspedagogik bär ansvaret för att samarbetet är systematiskt och för att samarbetet vid behov är mångprofessionellt.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken.⁷⁶ Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda.⁷⁷

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som

---

⁷⁶ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 10 punkten

⁷⁷ Språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014)

beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavarna betonas också då barnets stöd för utveckling och lärande planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stödjer personalen i deras arbete.

Mångprofessionellt samarbete

Syftet med det mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten vid verksamhetsenheterna motsvarar barnens behov. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva mångprofessionellt samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs.⁷⁸

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stödjer verksamhetens mål. Samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogisk verksamhet inom kommunen är centralt. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man också samarbeta med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete.⁷⁹

---

⁷⁸ Lag om småbarnspedagogik 7 och 22 §

⁷⁹ Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 7, 9 och 13 § (338/2011) samt lag om småbarnspedagogik 7 §

3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- målen för att utveckla verksamhetskulturen och metoderna för att utvärdera den
- lärmiljöerna och metoderna för att utvärdera dem
- målen och tillvägagångssätten för samarbetet med vårdnadshavarna
- målen, strukturen och tillvägagångssätten för mångprofessionellt samarbete
- metoderna för att utvärdera olika samarbetsformer
- hur man förebygger mobbning, våld och trakasserier. Hur man ingriper vid mobbning, våld och trakasserier och hur man följer upp att åtgärderna genomförs.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att samtliga verksamhetsenheter kan precisera målen för att utveckla sin verksamhetskultur och lärmiljöerna samt precisera tillvägagångssätten för samarbete. Preciseringarna kan antecknas i den lokala planen i enlighet med anordnarens beslut.

Att lärmiljön är mångsidig, inspirerande, utvecklande och trygg är en förutsättning för inläring. Vi lär oss att ha respekt för och ta hänsyn till varandra. Barnet får göra misstag och kan lära sig nya saker av det. Vi ger tid och möjlighet för att bygga upp en lek och leka i lugn och ro. Den vuxna inspirerar och ger nya synvinklar till leken i inne- och utemiljö genom aktivt deltagande.

En inspirerande och närvarande vuxen i barnens lek ger leken ett mervärde som barnen uppskattar och personalen har nytta av i sin planering. Som en aktiv vuxen i barnens lek kan man bl.a. styra och vägleda leken in på områden som barnen är intresserade av men kanske inte ännu själv behärskar. I olika roll-lekar kan den vuxna stöda områden från vardagen eller fantasin och ge den trygghet barnen behöver för att behandla bl.a.känslor. Skrämmande eller okända saker för barnen får en trygg och pålitlig vuxen som är nära och vägleder leken vidare. Den vuxna ger sitt språkliga stöd åt barn som kanske har svårigheter att uttrycka sig och ger ett rikt ordförråd med synonymer och meningar som modell åt alla barn. Personalen ser barn som behöver stöd för att få kamrater och kan även här med sin närvaro påverka positivt. Genom personalens aktiva deltagande finns möjlighet till observation och pedagogisk dokumentation och aktivt deltagande ger mer kunskap om hur barnet fungerar i leksituationer och tillsammans med andra barn.

Alla parter i gemenskapen arbetar för att främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet. Barnen får göra val oberoende av könstillhörighet. Alla behandlas enligt jämställdhetsprincipen; barn, vårdnadshavare, kollegor och andra i gemenskapen.

Barnet får lära sig om sin egen kultur och stärka sitt språk. Samtidigt lär barnen sig om andra kulturer, språk och mångfald i sin omgivning. Vi har nolltolerans för mobbning, våld och trakasserier och lär barnen konflikthantering på ett konstruktivt sätt. Vid eventuell mobbning, våld eller trakasserier diskuteras lösningar i samråd med vårdnadshavarna. Enheterna har utarbetat en egen mobbningsförebyggande handlingsplan som stöder och styr utredningen.

Vi tar itu med konflikter genast och är goda förebilder när barnen övar sina relationer. Vi lär oss att uppskatta vänskap och olika människor. Vi lägger vikt vid hur vi talar till varandra och sätter värde på ett sensitivt bemötande av barn och vuxna i pedagogiken.

Vi strävar till en stressfri och flexibel miljö men med en klar struktur och ett fastslaget dags schema.

Vi jobbar medvetet för en regelbunden fysisk aktivitet. Enheterna har ett tätt samarbete med olika instanser. För att bäst kunna trygga att alla barn får rätt hjälp och stöd för sin inläring har vi samarbete med speciallärare inom småbarnspedagogik och instanser inom social- och hälsovården. Om någon i barnets vardag har en oro för barnets utveckling så upptas ett mångprofessionellt samarbete tillsammans med föräldrarna. Personalen i småbarnspedagogiken gör en bedömning av hur barnet klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten och inför rådgivningsbesöket diskuteras personalens bedömning med vårdnadshavarna. Bedömningen är en viktig del av barnrådgivningens kartläggning av barnets helhetsmässiga utveckling.

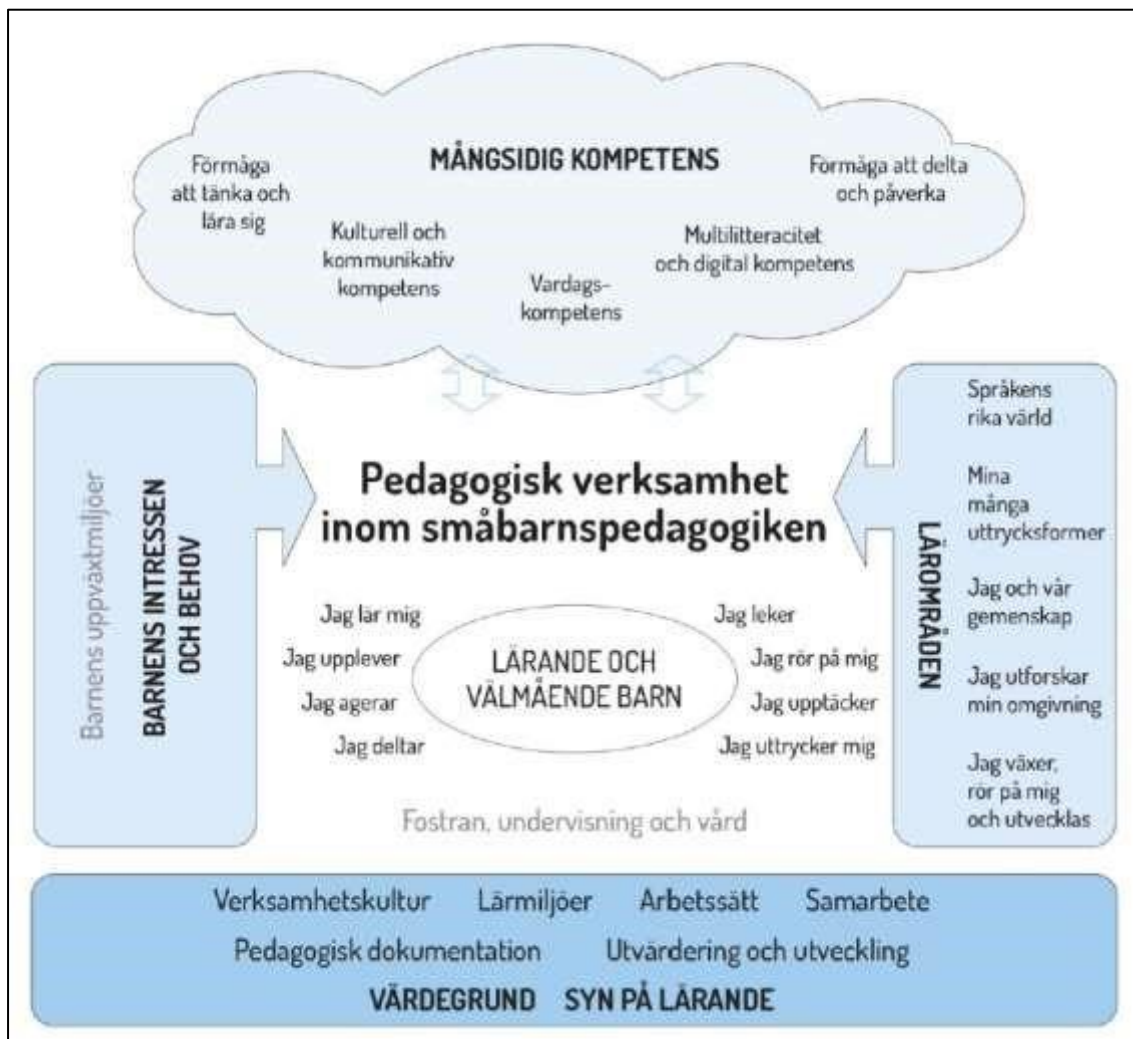
För en mångsidig småbarnspedagogik har enheterna samarbete och kontakt med t.ex. bibliotek, kulturarrangörer, Åbo svenska församling och andra parter som gör lärmiljöerna mångsidiga och stödjer verksamhetens olika mål.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stödjer värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3) och arbetsätt (kapitel 4.3). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområ-

dena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens (kapitel 2.7).

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarns pedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnens behov av stöd för utveckling och lärande (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten och personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1).

4.3 Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Också informations- och kommunikationsteknik ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Yngre barns initiativ är ofta kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ram-sor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stödjer barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stödjer kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel och digitala verktyg erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.5 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen⁸⁰:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens språkliga kunskaper och färdigheter samt deras språkliga identiteter. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

---

⁸⁰ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin språkliga uttrycksförmåga kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

Barnen kan lära sig flera språk samtidigt, till exempel så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringsgällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. De språkliga identiteterna utvecklas när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iakta tonfall och betoningar.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det verbala arbetsminnet kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens verbala arbetsminne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycks förmåga** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och annan kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer upp muntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. I verksamheten ska man på ett mångsidigt sätt använda till exempel barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter

barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans i första hand bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Irreligiositet betraktas vid sidan av åskådningar. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet.

När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, köns och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av sitt **matematiskt tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka former, antal och förändringar i vardagliga situationer och i näromgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser genom att presentera och utforska dem till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter och förändringar. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen provar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning.

Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värda naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iakttå tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskänedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på

ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.6 Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att varje barn kan få småbarnspedagogik på sitt modersmål, svenska, finska eller samiska. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk. Småbarnspedagogik kan också ges på romani.⁸¹ Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i bar-

---

⁸¹ Lag om småbarnspedagogik 8 § och RP 40/2018 rd, s. 88–89 samt teckenspråkslag (359/2015) ⁸⁴ Finlands grundlag 17 § 3 mom. (731/1999)

nens och familjernas kulturarv och stödjer barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur⁸⁴. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas målinriktat och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knyts samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogiken stödjer barnets integrering i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

OMFATTANDE SMÅBARNSPEDAGOGIK PÅ TVÅ SPRÅK

Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken i småbarnspedagogiken Språkbad på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbad på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbad på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbad i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbadsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbadsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbadsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbad.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stödjer barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt

modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

MINDRE OMFATTANDE SMÅBARNSPEDAGOGIK PÅ TVÅ SPRÅK

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

SPRÅKBOVERKSAMHET

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

4.7 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten preciseras med hänsyn till barnens ålder och utveckling samt de olika verksamhetsformernas särdrag. I den lokala planen kan man för de olika verksamhetsformerna precisera den pedagogiska verksamhetens mål och innehåll.

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas och preciseras:

- riktlinjerna för planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten samt metoderna för uppföljningen och utvärderingen
- riktlinjerna och tillvägagångssätten för den pedagogiska dokumentationen
- riktlinjerna för valet och användningen av mångsidiga arbetssätt på vilket sätt barnens lek stöds
- målen och innehållen för lärområdena
- på vilket sätt barnens intressen och delaktighet beaktas vid planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten
- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas för olika språk- och kultur grupper
- på vilket sätt den småbarnspedagogiska verksamheten på två språk genomförs, ifall verksamheten ordnas på två språk
- på vilket sätt barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska eller finska
- på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas

Verksamheten styrs av en helhetsbetonad inlärningsform där barnens intressen och tidigare erfarenheter och kunskaper, pedagogernas och barnens gemensamma idéer och pedagogernas planering utgör utgångspunkt för barnens lärande. Läraren för småbarnspedagogik bär ansvaret för planering, undervisning, fostran och utvärdering i arbetsteamet. Barnens mångsidiga kompetenser och lärområdena utgör grunden för planeringen och den pedagogiska dokumentationen. De vuxna identifierar behovet av inläring och definierar ett avgränsat mål för inläringen. Pedagogen tar reda på barnens förståelse. Utgående från denna och barnets kunnande får barnen sedan nå målet med inläringen i verksamheten på sitt eget sätt med stöd av de vuxna. Barnen dokumenterar sin inlärningsprocess och reflekterar tillsammans med vuxna på förförståelsen och inlärningsprocessen samt gör upp en ny målsättning. Barnen får känna glädje över att lyckas och upplevelsen av sig själv som en lärande individ.

I Åbo har personal kunnat ta till sig kunskap om ”Digga min digiresa” projektet som lär om digitala verktyg och dess användning i småbarnspedagogiken. Grundtanken är att verksamheten och barnets plan samt samarbetet med vårdnadshavarna kan dokumenteras med digitala verktyg. Verksamhetskulturen blir digipositiv. Multilitteracitet och digital kompetens är målsättningen.

Med digitala verktyg får barnen och vårdnadshavarna ett aktivt deltagande i småbarnspedagogikens vardag. Småbarnspedagogikens många olika miljöer och inlärningsmetoder synliggörs digitalt på ett sätt som intresserar och motiverar både vårdnadshavarna och personalen till samarbete. Barnets utveckling och inläring öppnas med en ny metod som ger även vårdnadshavarna en möjlighet att delta på ett helt nytt sätt. Vardag och fest, utflykter och studiebesök dokumenterade med digitala verktyg lär barnen att berätta om sin dag samt synliggör barnets framsteg. Gemensamma diskussioner kring bilder och filmer från småbarnspedagogiken ger hemmen en värdefull och aktuell uppfattning om barnets dag och barnets utveckling.

Barnens plan för småbarnspedagogik görs upp en gång under hösten tillsammans med vårdnadshavarna och utvärderas på våren, vid behov oftare. Barnets plan finns till förfogande för vårdnadshavarna, för de kommunala enheterna, i Wilma programmet. Barnets utveckling och lärandeprocess dokumenteras bland annat i form av fotografier, videofilmer, intervjuer, teckningar och andra alster. Från hösten 2019 har de kommunala enheterna tagit i bruk en digital portfolioplattform. Pedagogerna observerar och dokumenterar barnets utveckling i vardagen. Framstegen synliggörs på ett konkret och mångsidigt sätt och barnets intressen och behov blir synliga. Verksamheten utvärderas kontinuerligt i personalens teammöten och en årlig utvärdering görs i slutet av verksamhetsåret. Föräldrarna får ge muntlig utvärdering bl.a. i samband med utvecklingssamtalen och med en kundbelåtenhetsenkät.

Vi använder oss av varierande och mångsidiga arbetsätt och verksamhet som utformas tillsammans med barnen i små grupper. Den vuxna tar i beaktande barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnen får lära sig genom att använda sina sinnen och hela sin kropp när de uttrycker sig i konst av olika former, fri och ledd lek, utforskar och rör på sig.

Den digitala plattformen ger småbarnspedagogiken i Åbo en ny arbetmetod som gynnar barn, personal och föräldrar. Barnen kan själv och tillsammans med vuxen välja in bilder och dokument som de vill spara i sin pärm och föräldrarna har möjlighet att se inläggen i real-tid. Med fördel dokumenteras även barnets egen reflektion kring inlägget och barnets syn på sin inläring. Dokumenten följer med barnet ända upp till skolåldern då föräldrarna förvaltar sitt barns pärm.

Planen för småbarnspedagogik styr verksamheten. Fem lärområden; språkets rika värld, mina många uttrycksformer, jag och vår gemenskap, jag utforskar min omgivning och jag växer, rör på mig och utvecklas, utgör stommen för planeringen.

Leken är barnets sätt att bilda sig en uppfattning om sig själv och andra, bearbeta händelser och känslor i sin vardag, pröva nytt och använda fantasin. Leken ger välbefinnande. Barnet får handledning i relationer med kamrater. Den vuxna ger förutsättning för lek, tid och lämpliga lek miljöer, deltar i drama och improvisationslekar och sagor. Den vuxna fungerar aktivt i den fria leken och deltar och handleder. Den vuxna stöder kommunikationen i leken och förebygger vid behov konfliktsituationer.

I våra svenska daghem är många barn från tvåspråkiga familjer. Därför och därutöver är det också vanligt att barn i samma ålder befinner sig i olika skeden av språkutvecklingen. Barnen uppmuntras att uttrycka sig verbalt för att främja förmågan att använda och förstå språket. Vi diskuterar i grupp och enskilt och kan på så sätt stöda språkförståelsen och den språkliga uttrycksförmågan.

Vi leker med ord, delar in i stavelser, lyssnar på olika ljud, lekskriver, lekläser och har mungymnastik för att stödja barnets språkliga medvetenhet och artikulation. Vi vill även väcka barnens nyfikenhet och intresse för andra språk, genom att på olika sätt uppmärksamma främmande språk.

I fostran till globalt ansvar hör kännedom om världen, kunskap om kulturell mångfald, mänskliga rättigheter, hållbar framtid m.m. För att kunna förmedla globala värden i småbarnspedagogiken har enheterna tagit till sig ett flertal projekt som ger barngrupper och familjer delaktighet internationellt. Erasmus+ projekten som enheterna deltar i ger utbildningsprogram och insyn i hur småbarnspedagogiken genomförs i andra Europeiska länder. Barngrupperna deltar i gemensamma projekt med sin personal och får en uppmuntran att engagera sig tillsammans med bl.a. främmande språk och kultur och inlärningsmetoder. Pedagoger från andra länder besöker våra enheter och vår personal har möjlighet att besöka och lära sig om andra länder.

Musik är en uttrycksform som ger glädje och välbefinnande. Vi har som mål att väcka det musikaliska intresset och ge musikupplevelser. Barnet ska genom musiken få utveckla sin kreativitet och få stöd i den emotionella och sociala utvecklingen. Genom sång utvecklar barnet sitt språk, sitt ordförråd, språkförståelsen och minnet. Vi dansar, sjunger, spelar, målar till musik, upplever ord- och musikrytm, improviserar och slappnar av till musik. Vi deltar i olika musikevenemang.

Barnen får uttrycka sig i bild genom att rita, måla och bygga med olika material. Vi går på konserter, konstutställningar och teater som ger inspiration, sinnesupplevelser och nytänkande. Genom att uttrycka sig i konst övar barnen sin finmotorik, sin öga-hand koordination, fantasin och förmågan att planera sitt arbete.

I takt med att barnen växer och får erfarenheter utvecklas tänkandet mot en vidare förståelse av samband. Barnen får i deras matematiska tänkande större förståelse för symboler och begrepp. I vardagen stöder vi under rörelsestunderna, vid på- och avklädnings, under måltiderna och vid problemlösningar i vardagen. Barnen får experimentera, sortera, dela, lägga till och ta bort, bygga och göra olika saker som stärker det matematiska tänkandet.

Vi tar reda på och lär oss om djur och natur i vår omgivning och lär oss att förstå sambandet mellan människan och naturen. På så sätt får barnen insikt i hur viktigt det är att ta ansvar för sin omgivning och sin egen livsstil. Vi rör oss i skogen och lär oss att vårda naturen.

Vi gör utfärder i vår närmiljö och uppmärksammar barnen på vad vi ser. Närheten till skärgården och Östersjön uppmärksammas och vi lär oss hur vi vårdar den känsliga skärgårdsmiljön och havet och hur man rör sig tryggt på sjön och vid stranden. Barnen använder sig av tekniska verktyg fotograferar, filmar, undersöker och experimenterar. Materialet används som dokumentation och utvärdering av verksamheten samt som stöd till barnets plan.

Fenomenbaserad inläring är en för oss ny arbetsmetod som inspirerar i småbarnspedagogiken. Pedagogen tillsammans med barnen väljer ut en tilltalande bild eller ett fenomen, som barnen får titta på och utforska. Genom en rad frågor som pedagogen ställer till barnen hittar man tillsammans ett underlag för vidare undersökning och projektarbete. Detta sätt att komma på vad som intresserar barnen leder till oväntade men intressanta inläringstillfällen.

Planeringsverktyg för fenomenbaserad inläring – frågor till stöd

Tema/fenomen	Att utarbeta målsättningar och metoder	Att forska, att göra, att leka	Resultat
<ul style="list-style-type: none"> - Varför är det intressant eller aktuellt? - Hur kopplar den till planen för småbarnspedagogiken? - Vilka förkunskaper har barnen? - Vilka målsättningar för inläringen har vi? 	<ul style="list-style-type: none"> - Vilka är de centrala frågorna? - Vilka forskningsmetoder används tillsammans med barnen? - Vilken forskning behövs? Vilka övriga aktiviteter eller tillvägagångssätt används? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hur och när forska och utför vi verksamheten? - Vilka är delaktiga? <div data-bbox="646 1232 1029 1444" style="text-align: center;"> </div>	<ul style="list-style-type: none"> - Vilka inlärningsresultat förväntar vi oss? Andra resultat? - Hur presenterar och synliggör vi resultaten? - Återkoppling: hurudan respons ger vi och när? Vem ger respons? - Hur stöder återkopplingen inläringen?

Slutsatser

- Hur handleder vi barnen att dra slutsatser?
- Hur rapporterar, beskriver, berättar vi om resultaten, iakttagelser och känslor?
- förstår vi temat/fenomenet på ett annorlunda sätt än tidigare? har vi fått ny kunskap?
- Borde vi göra något på ett annat sätt nästa gång?

Utvärdering

- Hur och var utvärderar vi? Vem/vilka utvärderar?
- Vilken är vuxnas roll? Barnens roll?
- Hur kan barnen visa/synliggöra sin inläring?

Naturvetenskap och teknologifostran

Åbo har en omgivning där alla barn har tillgång till naturupplevelser i lummiga parker, i skogen, vid havet intill, vid Aura å, i Runsala naturområde m.m. Djur och natur är och blir en naturlig del av barnens vardag. Miljön ger många möjligheter till att undersöka, utforska och få positiva upplevelser av den närbelägna naturen och även den byggda miljön.

I de kommunala enheterna i Åbo har personalen åren 2018-2019 i samråd med CII, Centret för livslångt lärande, i Åbo Akademi fått fortbildning i naturvetenskap tillsammans med barn. Naturvetenskapen har därmed fått en meningsfull grund i den lokala småbarnspedagogikens vardag. Barnen får genom att utforska och experimentera i sin närmiljö lära sig om sin miljö och hur vi värnar om vår miljö. Småbarnspedagogiken lär barnen en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil.

Vi gör utfärder till skogen och lär oss att vårda naturen och vår omgivning. Vi bekantar oss med växt och djurarter. Vi vill erbjuda alla barn en anknytning till naturen som kan bestå ända upp i vuxen ålder.

Personalen lär barnen undersökande och experimenterande arbetssätt som uppmuntrar att upptäcka och lära sig om teknik i omgivningen. Teknologifostran lär barnen hitta egna lösningar. Barnen får förverkliga sina egna idéer och se sina framsteg i inlärningsprocessen. Dokumentering, utvärdering och uppföljning av projekten sker bl.a. med digitala verktyg som lär barnet att upptäcka sin inläring.

Naturvetenskap och teknologifostran kan på ett naturligt sätt ingå i verksamheten och i barnets lek. Genom vuxnas lyhördhet och känsla för barnets intresse, en inspirerande miljö och intressanta material tar barnet naturvetenskapen och teknologin till sig som en naturlig del av vardagen. Barnet lär sig tryggt använda vardagsteknik och får möjlighet att förverkliga sina egna idéer och uppfinningar.

Tillsammans med barnen funderar vi på vår hälsa och vårt allmänna välbefinnande. Personalens och vårdnadshavarnas gemensamma mål är att ge barnen möjligheter och glädje i att röra på sig. Vi är ute i olika väder och följer de olika årstidsväxlingarna. Vi går på utfärder, har rörelsestunder, utövar idrott lekfullt, åker skridsko på vintern och leker traditionella lekar. Barnen har tillgång till olika typer av redskap för rörelse både inne och ute. De vuxna planerar miljön ändamålsenlig för rörelse. Vi rör på oss i leken som stöder fantasin och inlevelseförmågan.

Tillsammans med barnen gör vi upp gemensamma regler. Barnen lär sig säkerhetstänkande för sin egen och andras skull. Barnen blir trygga i sitt agerande och kan be om hjälp vid behov.

Barnen uppmuntras att äta hälsosamt. De vuxna planerar måltidsstunderna så att de är lugna och ger matro och tid för var och en att smaka och bekanta sig med olika maträtter. De vuxna uppmuntrar till nyfikenhet att pröva nya saker och ger modell för ett gott bordsskick i en positiv atmosfär.

Vi lär oss att alla individer är värdefulla och olikheter i språk och kultur ser vi som berikande. Vi visar nyfikenhet och glädje över att få stifta bekantskap med olika språk och kulturolikheter. Vi sammanför barn med stark och svag svenska för att de barn vars svenska är svaga ska få mera stöd för sitt språk. Vuxna och kamrater med ett starkt språk är språkliga modeller och den vuxna är ett stöd i leksituationer. Ifall ett barn har ett annat hemspråk än svenska eller finska kan barnet behöva enskilt handledning eller stöd i liten grupp. Vi finns till hands för vårdnadshavarna med idéer hur de språkligt kan stöda sitt barn i hemmiljön, ger exempel på barnböcker, svenska barnprogram och svensk fritids verksamhet.

Barnets språkliga utveckling följs upp av pedagogerna på daghemmet och utvärderas tillsammans med vårdnadshavarna då barnets plan för småbarnsfostran görs upp. Personalen använder medvetet tillsammans med barnen i vardagssituationer och i planerade stunder ett nyanserat språk, rikt ordförråd, synonymer, medvetet beskrivande och exakt språk därtill även bilder och/eller tecken. Barnen får ta till sig varierande texter, barnböcker, berättelser, dikter, rim och ramsor m.m.som stärker barnets språkliga förståelse och utvidgar ordförrådet.

Personalens medvetenhet om sitt eget språkbruk är av betydelse. Genom att ge barnen en god språklig förebild och ett exempel på gott språkbruk, använda fullständiga meningar tillsammans med barnen och få barnen att uppmärksamma språket och språkets betydelse, stärker vi barnens språkliga medvetenhet. Barnen får tid och ro att uttrycka sig muntligt. Personalen visar intresse för barnets tankar ger barnen tid och rum i leken och deltar språkligt i barnens lek. Barnen lär sig berätta, diskutera, och uttrycka sig och sina tankar i växelverkan med andra barn och vuxna. Positiv respons uppmuntrar barnet att uttrycka sig på svenska och stärker barnets självkänsla. Barnet bildar sig en språklig identitet.

Utbildningstyrelsens projekt, "Projekt med tidigareläggning av språkundervisningen", har i Åbo tagits som försök i småbarnspedagogiken. Projektet är två-årigt och Skolgatans daghem deltar år 2018-2019 med engelska som främmande språk. Dessutom har man intresserat sig utanför projektet med liknande verksamhet i flera daghem då med spanska och tyska som försöksspråk. Projektet genomförs i samarbete med Åbo- och Reso kulturverksamhet. Målet med språk-smakning inom småbarnspedagogiken är att genom lek, musik, rörelse, spel, små uppgifter och sagor enkelt få bekanta sig med ett främmande språk och förbättra språkundervisningen och språkmedvetenheten hos barn. Barnen får en liten grund i ett annat språk och kan eventuellt lättare ta till sig nya språk i framtiden. Målgruppen är femåringar som börjar sin förskola följande år. Gruppen samlas en gång per vecka, omkring 45 min. Verksamheten är lärorik, men samtidigt enkel, ett smakprov på ett nytt språk.

En lokal språkstödande handlingsplan utarbetas under hösten 2019, Språkets rika värld, utgående från utbildningsstyrelsens Modell för språkstödande handlingsplan.

5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE

I småbarnspedagogiken ska barnets utveckling och lärande stödjas på ett sätt som motsvarar barnets behov. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och då barnet börjar i förskoleundervisningen.

5.1 Principerna för stöd

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Inom småbarnspedagogiken ska man identifiera barnets behov av stöd och ordna det på ett ändamålsenligt sätt då behov av stöd uppstår, vid behov genom mångprofessionellt samarbete⁸². Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt kan man förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Småbarnspedagogiken ska genomföras enligt principen om inkludering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd för utveckling och lärande. Stödet för utveckling och lärande ska omfatta såväl lösningar som möter barnens individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild.

Samarbete mellan barnet, vårdnadshavaren, läraren inom småbarnspedagogiken, specialläraren inom småbarnspedagogiken och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken är viktigt för att barnets behov av stöd ska identifieras samt när stödet planeras, genomförs och utvärderas. Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvars område observera behovet av stöd och ge det stöd som behövs. Kompetensen hos speciallärare inom småbarnspedagogik används i specialundervisnings- och fostringsuppgifter som berör barn som behöver stöd och för att konsultera och handleda den övriga personalen.⁸³ Sakkunniga inom social- och hälsovården ska vid behov delta i planeringen, genomförandet och utvärderingen av barnets stöd.⁸⁴ På begäran av anordnaren av småbarnspedagogiken ska de delta i bedömningen om bedömningen av stödbehovet kräver det.⁸⁵

För ett barn på daghem eller i familjedagvård ska behovet av stöd antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. I planen antecknas ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet för barnets utveckling och lärande samt stödåtgärderna och hur de ska genomföras och utvärderas.⁸⁶

Stödet för barnets utveckling och lärande ska ordnas som en del av den dagliga småbarnspedagogiska verksamheten. Stödet ska i första hand ges genom olika flexibla arrangemang i barnets egen daghems- eller familjedagvårdsgrupp. Då man gör en bedömning av barngruppens storlek ska man beakta vad som är bäst för de barn som behöver stöd och vilka stödbehov som finns, så att målen för småbarnspedagogiken kan uppnås i gruppen.⁸⁷

---

⁸² Lag om småbarnspedagogik 7 §

⁸³ Lag om småbarnspedagogik 30 § och RP 40/2018 rd, s. 103

⁸⁴ Lag om småbarnspedagogik 7 §

⁸⁵ Lag om småbarnspedagogik 23 §

⁸⁶ Lag om småbarnspedagogik 23 §

⁸⁷ Lag om småbarnspedagogik 34 och 35 § samt RP 40/2018 rd, s. 105–106 ⁹¹ Lag om småbarnspedagogik 34 och 35 §

Inom småbarnspedagogiken kan ett enskilt barn eller en grupp ha en assistent som har i uppgift att stödja det enskilda barnet eller barn i gruppen och göra det möjligt för dem att delta i verksamheten. Stödet kan med hänsyn till barnets bästa också ordnas delvis eller helt i en särskild grupp.⁹¹ Stödet kan också ges inom öppen småbarnspedagogisk verksamhet i enlighet med anordnarens beslut. I samråd med vårdnadshavaren kan man också komma överens om att barnet flyttar till regelbunden småbarnspedagogisk verksamhet på ett daghem för att få det stöd som barnet behöver.

5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren, så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin utveckling och sina behov.⁸⁸ Samarbetet med vårdnadshavaren är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd. Barnet kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer, till exempel barnrådgivningen, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor eller handikappservicen. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas.⁸⁹

Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målen med stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.⁹⁰

Det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande. Mångprofessionellt samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om sekretess och utbyte av uppgifter ska följas i samarbetet.⁹¹

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller inrättningen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och kondition. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Svårt handikappade och sjuka barn kan behöva förlängd läroplikt.⁹² Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få inform-

---

⁸⁸ Lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 1 och 10 punkten

⁸⁹ Lag om småbarnspedagogik 7 § och RP 40/2018 rd, s. 87–88

⁹⁰ Lag om småbarnspedagogik 3, 4, 40 och 41 §

⁹¹ Lag om småbarnspedagogik 40–42 §

⁹² Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom. (628/1998)

ation om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan⁹³ före skrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn.

Barnet kan behöva endast lite stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen så snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. En del barn behöver omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer som kompletterar varandra samtidigt.

Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många sätt. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödet kan omfatta **pedagogiska** och **strukturella arrangemang** och **andra arrangemang som stödjer välbefinnandet**. **Pedagogiska arrangemang** är till exempel stöd av en speciallärare inom småbarnspedagogiken⁹⁴, som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis, individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Stödet kan också omfatta användning av tecken och bilder eller annat stöd för språket och kommunikationen. **Strukturella arrangemang** är bland annat att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen. **Andra arrangemang som stödjer välbefinnandet** är till exempel handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården.

Då barnets behov av stöd beror på gravt handikapp, svår sjukdom, gravt försenad utveckling eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Barnet kan ha svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. Barnets stöd för utveckling och lärande i barngruppen förutsätter planering, specialkompetens och eventuellt olika slags arrangemang eller hjälpmedel. Barnet behöver hjälp för att komma till rätta i gruppen, en differentierad verksamhet och tid för att träna grundläggande färdigheter. Det kan förutsätta utveckling av personalens specialpedagogiska kompetens eller sjukvårdskompetens eller mångprofessionellt samarbete med sakkunniga inom social- och hälsovården.

För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till. Den första åtgärden är att granska arbetssätten och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån granskningen görs en bedömning av om en ändring av arbetssätten och lärmiljöerna kunde leda till bättre pedagogiska lösningar för barnet. Bedömningen och planeringen av stödet baserar sig på en tillräckligt mångprofessionell sakkunskap.

---

⁹³ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5 Särskilt stöd

⁹⁴ Lag om småbarnspedagogik 30 §

5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Läraren inom småbarnspedagogik och/eller specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. När planen görs upp och utvärderas ska vårdnadshavarens och barnets delaktighet stödjas. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödet ska utvärderas och planen ska granskas minst en gång om året. Stödets inverkan ska utvärderas regelbundet och planen ska ändras vid behov. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar det nya behovet. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen.

Då ett barn får stöd för sin utveckling och sitt lärande ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska och strukturella lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar angående personaldimensioneringen och gruppstrukturen
- lösningar i anslutning till barnets stöd, till exempel differentiering av verksamheten, individuell handledning, smågruppsverksamhet eller användning av tecken och bilder
- tolknings- och biträdestjänster samt användning av hjälpmedel.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelningen när det gäller hur barnets stöd genomförs
- tjänsterna som tillhandahålls av specialister, till exempel speciallärare inom småbarnspedagogik
- handledningen och konsultationen av sakkunniga inom social- och hälsovården
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljningen av hur målen har nåtts
- utvärderingen av stödåtgärdernas effekt och tid punkterna för utvärderingen

5.5 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska fastställas och beskrivas hur stödet för barnets utveckling och lärande ordnas i praktiken inom de olika verksamhetsformerna

I den lokala planen för småbarnspedagogik ska följande beskrivas:

- de lokala principer och tillvägagångssätt som styr hur stödet för utveckling och lärande ordnas
- förfarandet och ansvarsfördelningen vid bedömningen av barnets behov av stöd

- på vilket sätt stödet genomförs i den småbarnspedagogiska verksamheten: pedagogiska och strukturella arrangemang och arrangemang som stödjer välbefinnandet
- på vilket sätt barnets plan för småbarnspedagogik kompletteras i samband med stöd enligt kapitel 5.4. Ansvar och praxis på lokal nivå när det gäller att göra upp planen och utvärdera den.
- på vilket sätt samarbetet med barnen och vårdnadshavarna ordnas i samband med stöd • det mångprofessionella samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen mellan olika aktörer när stöd ordnas och när effekten av stödet följs upp och utvärderas
- åtgärderna vid övergångar och praxisen för överföring av information under den tid som barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten och vid övergången till förskoleundervisningen

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska beskriva det administrativa förfarandet i anknötning till tolknings- och biträdestjänster och hjälpmedel enligt anordnarens beslut.

Inom småbarnspedagogiken används bl.a. smågruppsverksamhet och ett strukturerat arbetssätt i förebyggande syfte samt för att ge barnet stöd i ett tidigt skede. För att kunna ge enskilt och särskilt stöd på bästa möjliga sätt har enheterna med anordnarens beslut även möjlighet att tillfälligt förminska barngruppens storlek när förverkligandet det kräver. Arbetsmetoder och undervisningsmaterial som stöder den socioemotionella utvecklingen, växelverkan, språklig utveckling och matematiskt tänkande används i verksamheten. Bilder som tydliggör barnets dagsprogram samt bilder för att barnet ska kunna uttrycka sina behov används dagligen i verksamheten.

Inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken finns en integrerad grupp där barn med särskilt stödbehov kan ta del av ett specialpedagogiskt kunnande hos personalen. I övrigt är barn med behov av stöd placerade i enheternas barngrupper.

Specialläraren inom småbarnspedagogiken besöker regelbundet de olika enheterna och deltar i den dagliga verksamheten. I samband med besöken har personalen möjlighet att få konsultation i frågor som väcker oro gällande barnen. Personalen har därutöver möjlighet att konsultera specialläraren i aktuella frågor som rör barnets utveckling.

En viktig samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är barnrådgivningen. Blanketten *Samarbete mellan föräldrar, dagvård och barnrådgivning* fylls i av föräldrar och personal i småbarnspedagogiken. I blanketten kartläggs olika delområden inom barnets utveckling. Föräldrarna överläter blanketten till barnrådgivningen vid barnets årskontroll. På barnrådgivningen diskuteras barnets utveckling och eventuella behov av fortsatta undersökningar och/eller familjens behov av stöd.

Inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Åbo stad används en trestegsmodell, den s.k. AIS-modellen som stöd för alla barn.

ALLMÄNT STÖD	INTENSIFIERAT STÖD	SÄRSKILT STÖD
<ul style="list-style-type: none"> • en del av barnets vardag • samarbete med barnets vårdnadshavare • barnets plan för småbarnspedagogiken • tydlig struktur och ett systematiskt arbetssätt; dags- och veckoschema • inlärningsmiljön, utrymmen, material • metoder; • smågruppsverksamhet • verksamheten åskådliggörs med hjälp av bilder, inlärningsmiljön, dagliga aktiviteter, dagsordning, • val av lek, aktivitet • stödtecken vid behov • enhetens struktur, arbetsrutiner, veckomöten, teammöten, team avtal, veckoplaneringsmöten • speciallärare inom småbarnspedagogiken • mångprofessionellt samarbete • referensgrupp 	<p style="text-align: center;"><i>utöver allmänt stöd</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rekommendation av specialläraren inom småbarnspedagogiken eller utlåtande av annan sakkunnig • överenskommet med barnets vårdnadshavare att intensifierat stöd påbörjas • förminskad barngrupp efter övervägande • assistent • systematisk enskild handledning och undervisning • bildkommunikation på individnivå, t ex kommunikationspärm, individuell bildstruktur • stödtecken • integrerad grupp 	<p style="text-align: center;"><i>utöver allmänt och intensifierat stöd</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • utlåtande av läkare, psykolog eller annan • sakkunnig • överenskommet med barnets vårdnadshavare att särskilt stöd påbörjas • specialpedagogiskt kunnande • personlig - eller gruppassistenta • regelbundet enskild handledning och undervisning

Alla barn är berättigade till allmänt stöd enligt AIS-modellen. Om man i småbarnspedagogiken upptäcker att det allmänna stödet inte är tillräckligt, överförs barnet till intensifierat stöd. Denna rekommendation kan tillfälligt göras av specialläraren inom småbarnspedagogiken för en tidsperiod på sex månader. Barnets vårdnadshavare inbjuds till ett möte där det informeras att det intensifierade stödet påbörjas. En överföring till intensifierat stöd kan även göras av en annan sakkunnig som skriver ett utlåtande över barnets stödbehov för en längre tidsbunden period. Om det intensifierade stödet inte är tillräckligt övergår barnet till särskilt stöd. Vid denna överföring behövs ett utlåtande av läkare, psykolog eller annan sakkunnig. I barnets plan beskrivs barnets styrkor, barnets behov av stöd och uppföljning, målsättning, metoder och åtgärder samt med vårdnadshavarna gjorda överenskommelser och uppföljning och utvärdering. Planen görs upp varje verksamhetsår inom oktober månad och uppdateras i januari och april.

Ett gott, förtroendefullt och fungerande samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen stärker och stöder barnets fysiska och psykiska välbefinnande. I samarbetet betonas vikten av öppenhet, delaktighet och ett tidigt ingripande. En styrka inom småbarnspedagogiken är att personalen träffar vårdnadshavarna dagligen och kan utbyta tankar och information om barnets dag. Viktigt är att frågor som rör barnets utveckling och välmående tas upp till diskussion med föräldrarna i ett tidigt skede.

För alla barn görs upp en plan för barnets småbarnspedagogik tillsammans med vårdnadshavarna. Personalen observerar barnet och dokumenterar sina iakttagelser samt bekantar sig med barnets eventuella dokument. Vid uppgörandet av planen läggs stor vikt vid barnets styrkor och målsättning för hur man arbetar för att på bästa sätt stöda barnet. I planens beskrivs överenskommelser med vårdnadshavarna. Eventuella behov av stöd och uppföljning beskrivs samt metoder och åtgärder med vårdnadshavarna dokumenteras. Till mötet kan övriga sakkunniga kallas ss. specialläraren inom småbarnspedagogiken, terapeuter och psykolog. Planen görs upp varje verksamhetsår i oktober månad och uppdateras i april. Barn med mera omfattande behov av stöd kan därutöver få regelbunden uppföljning hos läkare.

Läraren i småbarnspedagogiken ansvarar för att det stöd barnet behöver ingår i den dagliga verksamheten. Arbetsteamet diskuterar arbetsmetoderna tillsammans och förverkligar stödet i vardagen. Småbarnspedagogikens enhetschef ansvarar för att barnet får det stöd det är berättigat till.

Vid övergången från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen överförs information om barnets utveckling och lärande. Med tanke på barnets utveckling är det viktigt att arbetsmetoder som använts inom småbarnspedagogiken kommer förskolläraren till känedom. En kopia av *Barnets plan för småbarnspedagogik* överförs till förskolan med föräldrarnas samtycke. Förskolläraren har även möjlighet att delta i mötet då barnets plan uppdateras i april.

Barn som omfattas av förlängd läroplikt är undersökta av läkare/psykolog som förordar överföring till förlängd läroplikt som sedan direktören för den svenskspråkiga undervisningen beviljar. För dessa barn görs upp en *Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP)*. I planen beskrivs hur förskoleundervisningen ordnas, barnets starka sidor och särskilda behov i anslutning till växandet och lärandet, mål, pedagogiska lösningar och andra stödåtgärder, framsteg och samarbetet med vårdnadshavarna. Om förlängd läroplikt införs innan barnet fyller fem år är den frivilliga förskoleundervisningen avgiftsfri. Som sexåring deltar barnet ytterligare ett år i förskoleundervisning för att sedan inleda skolstarten det år barnet fyller sju år.

Läkemedelsbehandling

I januari 2016 publicerade Institutet för hälsa och välfärd handboken *"Turvallinen lääkehoito – Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveyden-huollossa"* Denna del om läkemedelsbehandling grundar sig på de anvisningar som finns i handboken och på de principer som man kommit överens om tillsammans med hälsovården.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129969/URN_ISBN_978-952-302-577-6.pdf?sequence=1 (på finska)

De allmänna anvisningarna och principerna gällande läkemedelsbehandling är de samma för alla kommunala och privata verksamhetsenheter inom småbarnspedagogiken i kommunen. Huvudregeln är att läkemedelsbehandling genomförs av en yrkesutbildad person inom hälsovården.

Barnskötare som har utbildning inom hälsovård eller familjedagvårdare, kan genomföra läkemedelsbehandling som ordinerats av läkare, då läkemedlet ges på naturlig väg (t.ex. oralt) eller under huden (t.ex. insulin). I dessa fall utgörs grunden för genomförandet av läkemedelsbehandlingen av att den anställda har gett sitt samtycke till att genomföra läkemedelsbehandling, att hen har fått en introduktion till läkemedelsbehandling, tilläggfortbildning, tillstånd av genomföra behandlingen samt det man kommit överens om i barnets plan för småbarnspedagogik. En anställd som inte fått utbildning inom hälsoområdet har ingen skyldighet att genomföra läkemedelsbehandling. Föräldrarna bör få veta vem som genomför läkemedelsbehandlingen inom småbarnspedagogiken. Föräldrarna tar med sig barnets mediciner till småbarnspedagogiken i sina originalförpackningar tillsammans med doseringsanvisningar. Personalen inom småbarnspedagogiken ger barnet läkemedel enligt det avtal som antecknats i barnets plan för småbarnspedagogik. I akuta fall ges läkemedlet enligt anvisning av den som ordinerat läkemedlet (receptbelagda läkemedel) eller enligt den anvisning som finns tryckt på läkemedelsförpackningen eller enligt den anvisning som en yrkesperson inom hälsovården (läkemedel för egenvård) gett.

Inom småbarnspedagogiken genomförs läkemedelsbehandling enligt planen för läkemedelsbehandling och vid behov enligt barnets personliga plan för läkemedelsbehandling. I huvudregel ges inte läkemedel som inte är nödvändiga eller som inte i första hand ges för behandling av kroniska sjukdomar. Vid akut sjukdom är det vårdnadshavarens skyldighet att diskutera med den behandlande läkaren om hur barnets läkemedelsbehandling ordnas så att vårdnadshavarna kan ge läkemedlet antingen innan barnet deltar i småbarnspedagogik eller genast efter den.

Läkemedelsbehandlingen som ges i småbarnspedagogiken bör alltid grunda sig på skriftliga instruktioner och ett avtal som uppgjorts på förhand med vårdnadshavarna.

Ett barn som insjuknat under dagens lopp ges inte t.ex. febernedsättande läkemedel.

6. SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

6.1 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning kan ha sin egen särprägel men får inte stå i konflikt med lagstiftningen om småbarnspedagogik eller med grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Utöver det som tidigare fastställs i grunderna för planen för småbarnspedagogik ska anordnaren av småbarnspedagogik i sin plan besluta och beskriva

- vilka aspekter inom den alternativa pedagogiken eller den särskilda åskådningen kompletterar småbarnspedagogikens värdegrund, pedagogiska principer och lösningar på vilket sätt dessa aspekter syns i verksamhetskulturen, i arbetssätten och i den pedagogiska verksamheten.

Inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Åbo har vi för tillfället ingen verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik.

7. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet⁹⁵ Utvärderingen av verksamheten ska genomföras systematiskt och regelbundet. Systematisk utvärdering förutsätter att anordnaren har ett fungerande system för utvärdering. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande.⁹⁶ Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering. De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå.⁹⁷ Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras⁹⁸. Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken.⁹⁹

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbets sätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna.

Utvärderingen på individnivå innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan den uppdateras eller en ny plan utarbetas. I samband med utvärderingen

---

⁹⁵ Lag om småbarnspedagogik 24 §

⁹⁶ Lag om småbarnspedagogik 24 §

⁹⁷ Lag om Nationella centret för utbildningsutvärdering 1 § (1295/2013) och Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, Nationella centret för utbildningsutvärdering, publikation 24:2018

⁹⁸ Lag om småbarnspedagogik 24 §

⁹⁹ Lag om småbarnspedagogik 20 §

ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik är också ett sätt att stödja barnets lärande och välbefinnande. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 1 och 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

7.2 Frågor som avgörs på lokal nivå

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska precisera de principer och förfaranden för utvärderingen som beskrivs i grunderna för planen för småbarnspedagogik. I de lokala planerna för småbarnspedagogik ska beslutas och beskrivas

- på vilket sätt genomförandet av planen för småbarnspedagogik följs upp, utvärderas och utvecklas systematiskt inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogiken
- på vilket sätt responsen som fås av barnen, vårdnadshavarna och andra samarbetspartner samlas in och används för att upprätthålla och förbättra kvaliteten
- hur informationen som fås i samband med utvärderingen används för att leda och utveckla de småbarnspedagogiska tjänsterna
- hur de centrala resultaten av utvärderingen publiceras

Barnets individuella plan för lärande görs upp på hösten och utvärderas minst en gång på våren. Vårdnadshavarna och personalen sammanställer tillsammans barnets plan. Personalen och vårdnadshavarna möts dessutom dagligen och diskuterar dagens händelser.

I samband med att ett nytt barn börjar på daghemmet har personalen ett inledande samtal med vårdnadshavarna där man tillsammans skraddarsyr den första tiden i småbarnspedagogiken för barnet.

Efter den så kallade mjuklandningsperioden på daghemmet får vårdnadshavarna fylla i en kundbelåtenhetsenkät. Med förfrågan får personalen en uppfattning om familjens önskemål och behov inför starten i småbarnspedagogiken. Information om barnets och hemmets rutiner och regler har stor betydelse för fortsättningen. Vårdnadsharnas kunskap om sitt barn förmedlas och syftet är att hela familjen ska känna sig trygg i den nya situationen och personalen lär känna framförallt barnet och hela familjen.

Responsen från barnen, vårdnadshavarna och samarbetspartners tas i beaktande vid planeringen av verksamheten. Resultaten diskuteras på enhets- och gruppnivå och ger personalen medvetenhet om utvecklingsområden att ta i beaktande i den fortsatta planeringen.

Uppföljning, utvärdering och utveckling av planen för småbarnspedagogiken förbättrar verksamhetens pedagogiska innehåll och kvalitet. Pedagogens förmåga att ta barnets perspektiv växer och blir synligt.

Pedagogen utvärderar kontinuerligt sitt arbete, hur de uppställda målen och resultaten förhåller sig till varandra, barnets läroprocess och interaktionen mellan pedagogen och barnet. Den pedagogiska dokumentationen av inlärningsprocessen underlättar utvärderingen och utvecklandet av verksamheten.

Att föra dagbok är ett sätt att beskriva verksamheten på, analysera nuläget och anteckna en lösning av problem. Varierande sätt att dokumentera pedagogiskt och självutvärdera ger möjlighet att se en bredare helhet av växelverkan med barnet, stämningen i gruppen, det pedagogiska arbetssättet, verksamhetens innehåll och lärmiljöerna. Självutvärdering hjälper en att se behovet av eventuell fortbildning. Barnet bör också utvärdera sitt lärande kontinuerligt. Personalteamet utvärderar regelbundet verksamhetens planering, utförande och hur målen uppnåtts.

En till två gånger per år har enheterna en planeringsdag. Personalen har då möjlighet att utvärdera sin verksamhet gruppvis med längre perspektiv. Planeringsdagarna är av betydelse för hela personalen, då det finns möjlighet att gemensamt utveckla verksamheten.

Personalen utvärderar även verksamheten på enheten med en gemensam Webropol enkät som används för hela småbarnspedagogiken i Åbo. Svaren sammanställs och varje enhet får ta del av sitt eget resultat. Resultaten ligger som grund för pedagogiska diskussioner i enheterna och utveckling av verksamheten.

En kontinuerlig metod att självutvärdera hjälper till att se vad man lyckats med och vad som kräver förändring och förbättring. Familjerna har olika behov och olika önskemål och det finns ett ständigt behov för personalen att aktualisera sig i nutiden och framtiden.

Samtliga vårdnadshavare blir tilldelade en kundbelåtenhetsenkät 1-2 ggr/år, på Wilma. Där utvärderas ur föräldraperspektiv verksamheten och hur föräldrarna och barnen blir bemötta. Resultatet sammanställs och kommer personalen till godo och diskuteras på föräldramöten och i personalteamet.

Nationella centret för utbildningsutvärdering NCU, som utfärdat Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet, är ett styrdokument som strävar till att utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken nationellt, lokalt och på enhetsnivå. Grunderna ger indikatorer som bör uppfyllas i småbarnspedagogikens verksamhet.

Verksamhetens utvärdering och utveckling i småbarnspedagogiken på lokal nivå enligt kvalitetsindikatorerna från NCU finns i bilaga 1.

Lokalt inom småbarnspedagogiken i Åbo stad används en utvärderingsmodell CAF som mäter småbarnspedagogikens kvalitet. CAF utvärderingen genomförs vartannat år och ger anordnaren av småbarnspedagogik en uppfattning om vad man bör utveckla för att få god kvalitet på verksamheten. Resultatet kommer enheterna till förfogande.

Bilaga 1: Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken

Lag om småbarnspedagogik 540/2018

20 § Delaktighet och inflytande

Vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken för ett barn ska barnets åsikter och önskemål redas ut och beaktas i enlighet med barnets ålder och utveckling.

Barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av småbarnspedagogiken för barnet.

Barnen och deras föräldrar eller andra vårdnadshavare ska vid verksamhetsstället regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken.

24 § Utvärdering av småbarnspedagogiken

Syftet med utvärderingen av småbarnspedagogiken är att trygg att syftet med denna lag genomförs och stöda utvecklingen av småbarnspedagogiken och främja förutsättningarna för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Arrangören och producenten av småbarnspedagogik bör utvärdera den småbarnspedagogik de producerat samt delta i extern utvärdering av sin verksamhet.

De centrala resultaten från utvärderingarna bör publiceras.

48 § Plan för egenkontroll

För säkerställande av att den småbarnspedagogiska verksamheten är tillbörlig ska varje privat serviceproducent utarbeta en plan för egenkontroll. Den privata serviceproducenten ska hålla planen för egenkontroll offentligt framlagd och följa hur den förverkligas. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården får meddela föreskrifter om innehållet i planen för egenkontroll och om hur den ska utarbetas och följas upp.

Utvärdering, uppföljning och utveckling av småbarnspedagogiken sker på många olika nivåer och ur många olika synvinklar.

ARRANGÖRNIVÅ

Utvärdering av planerna för småbarnspedagogik och hur de förverkligats

- Enkäter för personalen i anknytning till hur verksamhetsplanerna genomförts (innehåller aktuella frågor)
- Klientrespons (enkät om hur barnets småbarnspedagogik börjat, enkät om kundnöjdhet)
- Respons om förskoleundervisningen från vårdnadshavarna
- Utvärderingsdagar i juni: småbarnspedagogiken & förskoleundervisningen (utvecklingsteamerna för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen deltar)
- CAF-utvärderingsdagar¹⁰⁰ vartannat år (småbarnspedagogikens ledning, kvalitetsgrupp och andra parter som bjudits in, t.ex. sektionen)
- Konstruktiv respons

¹⁰⁰ CAF = Common Assessment Framework = modell för självutvärdering

- Auditering
- Utredning av servicenätverken
- Genomförande av operativa avtal
- Utvärdering av ledningsstrukturen
- Utvecklingssamtal (i den kommunala småbarnspedagogiken koncernförvaltningens blankett och tidtabell)

ENHETSnivå

Utvärdering av den pedagogiska verksamheten

- Utvärdering av gruppernas planer för småbarnspedagogiken (och läroplanen som tar form)
- Privata serviceproducenters modeller för kvalitetsutvärdering

INDIVIDnivå

Uppgörande av barnets plan för småbarnspedagogik och uppföljning av hur den förverkligas

- Barnen intervjuas
- Elevernas delaktighet
- Barnens kvalitetsspel

1.1 Indikatorer och kriterier för kvalitet

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) publicerade *Grunder och rekommendationer för utvärdering av småbarnspedagogikens kvalitet* på hösten 2018. Kvalitetsgruppen delade in de kriterier som används i Åbo in i grupper (Karvinen 2010) enligt de indikatorer som NCU föreslagit. De kriterier som använts 2011 har i detalj operationaliserats till olika mätare (kundnöjdhet, barnens kvalitetsspel etc.) Av denna orsak ansåg man det inte vara nödvändigt att utarbeta nya kriterier. Det som nämns inom parenteserna specificerar vidare de mätare som används.

1.1.1 Tillräcklighet, tillgång, tillgänglighet och inkludering i fråga om småbarnspedagogiken

På lokal nivå

7. Anordnaren av småbarnspedagogik säkerställer att högkvalitativa tjänster som baserar sig på principen om inkludering finns tillgängliga för alla barn.
8. De lokala tjänsterna har ordnats så att det är möjligt att stödja barns utveckling och lärande och så att varje barn får det stöd som det behöver. Det stöd som ett barn behöver ges i barnets lärmiljö.

Kriterier:

- ✓ De stödåtgärder som barnen behöver genomförs under barnets dag i småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen.
- ✓ De processer som man kommit överens om utgående från planen om elevvård följs
- ✓ Barntrådgårdsläraren eller specialläraren inom småbarnspedagogik ansvarar för planeringen av verksamheten för ett barn som behöver stöd samt handleder och stöder biträdet i hans arbete.
(Avtal om biträde, kartläggning på hösten -> plan om samarbete med gruppen som görs av specialläraren inom småbarnspedagogik)

- ✓ Småbarnspedagogiken är en del av de förebyggande tjänster som erbjuds för barn under skolåldern i det mångprofessionella nätverket. (Deltagande i nätverksarbete.)
- ✓ Barnets stöd ordnas så långt som möjligt i samband med de allmänna småbarnspedagogiska tjänsterna. (Processerna beskrivs och de uppdateras vid behov.)
- ✓ Tillsammans med rådgivningsverksamheten och barnskyddet skapar och utvecklar man ett system som i samarbete med föräldrarna kan användas för att följa upp barnets växande och utveckling och vid behov hänvisa familjen vidare till andra tjänster. (Småbarnspedagogikens personal känner till sitt ansvar i förhållande till samarbetsparterna, Rådgivningsblanketter används, Familjecentralmodellen genomförs i praktiken.)

På den pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

9. Daghemsföreståndaren säkerställer dagligen att antalet anställda per barn överensstämmer med lagen och är tillräckligt så att barnens trygghet och relationernas varaktighet kan garanteras och så att målen för småbarnspedagogiken uppnås.

10. Personalen ser till att alla barn kan delta i alla aktiviteter oavsett deras bakgrund och individuella egenskaper.

Kriterier:

- ✓ Trakasserier eller mobbning som riktar sig till andra barn tillåts inte i småbarnspedagogiken. (Vårdnadshavarna deltar. Plan för förebyggande av mobbning)
- ✓ Personalens antal, struktur och kunnande motsvarar behoven hos vardera enhet och följer bestämmelser i lagar och förordningar. (Päikky eller andra elektroniska system).
- ✓ Personalen vet hur de ska agera i en situation som avviker från normala, trygga situationer. (Säkerhetsplan)

1.1.2 Läroplanen som styr småbarnspedagogiken

På lokal nivå

INDIKATORER

12. Den lokalt utarbetade läroplanen konkretiserar den nationella läroplanen och utgör ett verktyg som personalen använder i arbetet för att uppnå målen för småbarnspedagogiken.

13. Den lokala läroplanen utvärderas tillsammans med nyckelaktörerna, som barn, vårdnadshavare, beslutsfattare och samarbetspartners.

Kriterier

- ✓ Enhetens verksamhet grundar sig på kommunens plan för småbarnspedagogik.
- ✓ Gruppens plan för småbarnspedagogik grundar sig på barnens plan för småbarnspedagogik.
- ✓ Personalen har förbundit sig till att genomföra planerna och observerar barnen regelbundet. (Kundnöjdhet x%, Utvärdering efter samtal om småbarnspedagogik 100%, Barnets intervju över 3-åringar, Observationerna behandlas i samtalet om småbarnspedagogiken, läroplanen som tar form tas i beaktande, Pedagogiskt dokumentation).

1.1.3 Personalens grund- och fortbildning samt annan kompetensutveckling

På den lokala och pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

15. Fortbildningen för personalen inom småbarnspedagogiken liksom annan kompetensutveckling är systematisk och grundar sig på konstaterade utvecklingsbehov. Personalen uppmuntras att fortbilda sig och möjligheter för fortbildning skapas.

Kriterier:

- ✓ Personalutvecklingen och fortbildning för personalen är planmässig och det finns ett uppföljningssystem för att utvärdera personalens utveckling. (Ja/nej)
- ✓ Personalens välbefinnande är ett objekt för uppföljning och utveckling. (De anställda fungerar som mentorer för varandra, arbetshandledning, delande av kunskaper, regionala pedagogiska möten)
- ✓ Personalen vet hur man agerar i en situation som avviker från normala, trygga situationer (Utbildning i första hjälpen. Då barnet inte hämtas. Introduktion till säkerhetsplan.)
- ✓ För lärare inom förskole- och nybörjarundervisningen ordnas möjlighet till gemensamma utbildningar. (för kommunala enheter uppföljning i SAP-systemet; för privata enheter plan i början av året, uppdatering i verksamhetsberättelsen PSOP; Kompetenskartläggningar, Minst 3 dagar/person förverkligas.

1.1.4 Handledning och rådgivning om småbarnspedagogiken till vårdnadshavarna

På lokal nivå

INDIKATORER

16. Den handledning och rådgivning som ges till vårdnadshavarna om småbarnspedagogiken är heltäckande. Information som ges är tydlig och omfattar verksamhetsformerna samt deras särdrag och uppgifter.

17. Genom handledningen och rådgivningen till vårdnadshavarna säkerställs barnens lika rätt och möjligheter att delta i småbarnspedagogiken. Barnets rätt till småbarnspedagogik utgör den främsta grunden för rådgivningen och handledningen.

Kriterier:

- ✓ På basis av utvärderingen strävar man efter att förutse ändringar i verksamhetsmiljön (Utredning av servicenätverket)
- ✓ Informering och kommunikation är en del av samarbetet mellan hemmet och småbarnspedagogiken
- ✓ Till familjerna erbjuds en god och tillräcklig servicenivå (val av vårdform, specialbehov hos barn, behovets omfattning, d.v.s. småbarnspedagogik på deltid, heltid eller dygnet runt.
(Servicehandledning, Åbo har inte begränsat rätten till småbarnspedagogik.)

1.1.5 Styrning, rådgivning och övervakning av den småbarnspedagogiska servicen

På lokal nivå

INDIKATORER

19. Vid styrning, rådgivning och övervakning av de privata serviceproducenterna säkerställs att de lagstadgade och kvalitativa målen för småbarnspedagogiken uppnås i deras verksamhet.

Kriterier:

(Regelbok för privata serviceproducenter)

1.1.6 Ett enhetligt system för utbildning och fostran och övergångarna

På lokal nivå

INDIKATORER

21. Barns övergångar från hemmet till småbarnspedagogiken, inom småbarnspedagogiken och vidare till förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen planeras och genomförs så att barns lärstigar bildar en smidig och jämlik sammanhängande enhet.

Kriterier:

- ✓ Det mångprofessionella nätverket, som arbetar med barn som behöver stöd, fungerar systematiskt. (Processerna beskrivna, fungerar/fungerar inte)
- ✓ Läroplanen för småbarnspedagogik och förskoleundervisning samt läroplanen för årskurs 1–2 skapar ett kontinuum. (En gemensam eftermiddag ordnas för lärare i förskoleundervisningen och årskurs 1–2, i juni ordnas en utvärderingsdag för övergångsskedet)
- ✓ Processerna för övergångsskedena mellan småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har beskrivits. (Man agerar enligt processbeskrivningarna; förverkligas/ förverkligas inte).
(Praxis för hur barn bekantar sig med verksamheten. Enkät om barnets start i småbarnspedagogiken.)

På den pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

22. Personalen planerar och förverkligar tillsammans med vårdnadshavarna fungerande praxis som tillämpas när barnen övergår från vården i hemmet till småbarnspedagogiken, och förfarandena stöder barnens trygghetskänsla och lärande.

23. För övergångarna inom småbarnspedagogiken – mellan dess olika verksamhetsformer eller enheter – och för övergången från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen planerar personalen och tar fram fungerande praxis som fungerar väl och främjar barnens välbefinnande och lärande. Detta görs tillsammans med andra anställda inom småbarnspedagogiken, med anställda inom den grundläggande utbildningen och med vårdnadshavarna.

Kriterier:

- ✓ Information om barnen överförs till samarbetsparterna endast med föräldrarnas tillstånd eller då föräldrarna är närvarande (t.ex. överföringsmöten).
- ✓ I planeringen och genomförandet av verksamheten syns de principer och mål för fosteran som man kommit överens om med vårdnadshavarna.
- ✓ Barnet har möjligheter till lek och aktiviteter som stöder hens utveckling.
- ✓ För varje barn utarbetas en plan för småbarnspedagogik eller förskoleundervisning tillsammans med vårdnadshavarna. Genomförandet av planen utvärderas varje år.
- ✓ Vårdnadshavarnas delaktighet förverkligas i ett tillförlitligt samarbete, som grundar sig på ömsesidig uppskattning (Pedagogisk dokumentation).

1.1.7 Strukturer för utvärdering och utveckling av småbarnspedagogiken

På lokal nivå

INDIKATORER

25. Anordnarna och de privata serviceproducenterna av småbarnspedagogik har ett utvärderingssystem som kan användas för utveckling av de småbarns-pedagogiska tjänsterna och pedagogiken.

26. I utvärderings- och utvecklingsarbetet deltar alla som har en roll inom småbarnspedagogiken oberoende av vilken verksamhetsform det är frågan om och oberoende av hur småbarnspedagogiken organiserats. Till dessa hör exempelvis aktörer på organisationens olika nivåer, barnen och deras vårdnadshavare samt beslutsfattarna.

Kriterier:

- ✓ Kundnöjdhetsenkäterna genomförs systematiskt och resultaten används i planeringen och utvecklandet av verksamheten. (Trots den låga svarsprocenten skulle man uppnå de nivåer som ställts upp som mål)
- ✓ Alla aktörer är medvetna om småbarnspedagogikens plan om kvalitetshantering och följer den. (Man ordnar videoutbildningar, separata utvärderingar, Caf-dagar)

1.1.8 Ledningssystemet för småbarnspedagogiken

På lokal nivå

INDIKATORER

27. På den lokala nivån finns ett tydligt system för beslutsfattande och ledning av småbarnspedagogiken samt strukturer och förfaranden för ledningsarbetet. Ledningssystemet stöder personalens pedagogiska arbete och barnens välbefinnande samt säkerställer att man uppnår målen för småbarnspedagogiken.

28. Ledningen av småbarnspedagogiken baserar sig på utvärderings-, uppföljnings- och prognosdata samt på expertkunskap och forskning. De som är ansvariga för småbarnspedagogiken har tillräckligt med kunskap om småbarnspedagogiken och ledarkompetens.

Kriterier:

- ✓ Ledningen skapar tillbörliga förutsättningar för vård, fostran och undervisning.
- ✓ I kommunen finns uppdaterade kommunvisa och enhetsvisa planer för småbarnspedagogik och förskoleundervisning. (Uppdatering enligt behov, utvärdering med olika utvärderingsmetoder.)
- ✓ Ledningen har tydliga mål för ordnandet av småbarnspedagogik, fostran och undervisning samt för utvecklande av personalens kompetens. (Lagen om småbarnspedagogik, planen för småbarnspedagogik, operativt avtal, strategier)
- ✓ Ledningssystemet har beskrivits och förklarats på organisationens olika nivåer. Systemet utvärderas regelbundet (beslut av områdeschefen, arbetsvärdering som görs av vice direktören).

1.1.9 Personalstrukturen och småbarnspedagogikens resurser

På lokal nivå

INDIKATORER

29. Småbarnspedagogiken tilldelas personalresurser och ekonomiska resurser och personalstrukturen utformas så att de mål som fastställts för småbarnspedagogiken uppnås och så att man kan trygga de varaktiga relationerna mellan barn och personal och mellan barnen.

Kriterier:

- ✓ I placeringen av personalen tar man i beaktande mångsidig kompetens och ur barnets synvinkel beaktas att människorelationerna blir varaktiga.
- ✓ De resurser som reserverats för småbarnspedagogiken möjliggör att verksamheten genomförs i enlighet med lagen med beaktande av personaldimensioneringen. Reserverade timmar, planering av arbetsskift, uppföljning. Bättre resurser 1/7.)
- ✓ Ekonomin planeras på lång sikt och utfallet följs systematiskt upp. (System för kunskapsbaserad ledning, ekonomirapporter varje månad.)

På den pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

30. Personalstruktur och -mängd samt andra resurser i barngrupperna riktas så att de mål för småbarnspedagogiken som fastställts uppnås och varaktiga relationer mellan personal och barn kan tryggas.

Kriterier:

- ✓ Personalen deltar i planeringen av ekonomin i sin egen enhet.
- ✓ Barngrupperna skapas så att barnens vård, fostran och undervisning kan genomförs enligt planerna för småbarnspedagogik och förskoleundervisning med beaktande av barnens olika behov.
- ✓ Personalen agerar med ekonomin i åtanke och med beaktande av principer för hållbar utveckling. (Man beaktar även "vikariering" i en annan grupp. Stöd av speciallärare inom småbarnspedagogiken. Personalens delaktighet utnyttjas då grupperna formas. Diskussion i enheten. Syskongrupp.)

1.1.10 Arbetstidsstrukturer och arbetstidsplanering

På lokal nivå

INDIKATORER

31. Riktlinjer och anvisningar om arbetstidsstrukturer, om planering av arbetstider och om arbetstidsarrangemang ges så att personalen kan genomföra en planmässig småbarnspedagogik genom att använda sin yrkesutbildning och sin kompetens på bästa möjliga sätt.

Kriterier:

- ✓ Småbarnspedagogikens centrala resurs är en yrkeskunnig personal som har en stark yrkesidentitet. (Rekryteringsprocess)

På den pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

32. Arbetstidsstrukturerna och arbetstiderna är sådana att personalens yrkeskompetens kan utnyttjas på bästa möjliga sätt och enligt barnens bästa.

Kriterier:

- ✓ Varje anställd har tydligt definierade ansvarsområden och uppgiftsbeskrivningar.
- ✓ Personalens arbetsskift planeras enligt barngruppens behov och tider inom småbarnspedagogiken. (Användning av Titania och övriga program.)
- ✓ Ledningens tyngdpunkt ligger i pedagogiskt ledarskap, som består av växelverkan och delaktighet.
- ✓ (Struktur och planmässighet i pedagogiska palavrar, t.ex. en färdig modell för föredragningslistan.)

1.1.11 Barngruppens struktur och storlek

På den lokala och pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

33. Strukturen och storleken på barngrupperna formas så att barnens bästa, välbefinnande och lärande är de främsta kriterierna.

Kriterier:

- ✓ Enheten har utarbetat egna verksamhetsplaner (Utvecklingsobjekten bestäms utgående från utvärderingen.)
- ✓ Barnet känner sig tryggt. Gränser ställs upp för barnet utan att fysiskt eller psykiskt skada hen. (Plan för att förebygga mobbning.)
(Fortsatt utvärdering. Barnens planer för småbarnspedagogik. Tjänster av specialläraren inom småbarnspedagogik)

1.1.12 Småbarnspedagogikens lärmiljöer

På den lokala och pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

34. Småbarnspedagogikens alla lärmiljöer är hälsosamma, de är trygga, mångsidiga och de främjar lärandet.

Kriterier:

- ✓ Stödtjänster (t.ex. måltidstjänster, lokalitetstjänster) har ordnats så, att de stöder småbarnspedagogikens kärnuppgift. (Utvärdering, gemensamma avtal, specificeringar på basis av responsen.)
- ✓ Småbarnspedagogikens lokaler inomhus och utomhus samt redskap möjliggör mångsidig lek och aktivitet. (Kundrespons, blankett för utvärdering av lärmiljön.)
- ✓ I småbarnspedagogikens miljöer tas hygienanvisningar i beaktande.
- ✓ Barnens allergier och specialdieter beaktas enligt planen under barnets dag i småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen.
- ✓ Småbarnspedagogikens lokaler både inomhus och utomhus är säkra.

1.1.13 Samspelet mellan personal och barn

INDIKATORER

1. Samspelet är positivt, hänsynstagande, uppmuntrande och varmt. Personalen är engagerad i barn och barngruppen.
2. Personalen samspekar med barn på ett sätt som motsvarar deras utveckling, intresseområden och förmåga att lära sig.
3. Personalen arbetar sensitivt och lägger märke till barns initiativ samt beaktar dem på ett sätt som stöder barns delaktighet och verksamhet.

4. Personalen använder språket på ett så rikt och mångsidigt sätt som möjligt och med hänsyn till barns ålder och utvecklingsnivå. Personalen anpassar sitt språkbruk efter barns erfarenhetsvärld, ger språkliga uttryck för verksamheten och uppmuntrar barn att delta i det dagliga språkliga samspelet i enlighet med sina egna förutsättningar och färdigheter.
5. Personalen tar hänsyn till alla barn i gruppen och förstår barns olika sätt att uttrycka sig på.

Kriterier:

- ✓ God omsorg utgör en grund för all verksamhet i småbarnspedagogiken
- ✓ Barnen uppmuntras till att uttrycka sig och självständigt fatta beslut och hen är delaktig i planeringen av verksamheten
- ✓ Planering av verksamhet som utgår från barnet grundar sig på barnets välbefinnande
- ✓ Enhetens system för ledarskap stöder god växelverkan

1.1.14 Pedagogisk planering, dokumentation, utvärdering och utveckling

INDIKATORER

6. Personalen ansvarar för planering, dokumentation, utvärdering och utveckling på ett sätt som stöder barnets lärande och utveckling i enlighet med läroplanen.

7. Personalen observerar och dokumenterar regelbundet och systematiskt barns vardag inom småbarnspedagogiken för att förstå barns erfarenhets-värld. Den information som produceras med mångsidiga metoder tillsammans med barn används vid planering, genomförande, utvärdering och utveckling av verksamheten.

Kriterier:

- ✓ Verksamhetsmodellerna för småbarnspedagogiken har beskrivits och de utvärderas regelbundet. (Teamavtal, avtal om fostringsgemenskap har uppgjorts och alla följer dessa)
- ✓ I verksamheten tillämpas mångsidigt metoder och arbetssätt som stöder småbarnspedagogikens mål. (Pedagogisk dokumentation görs.)

1.1.15 Den pedagogiska verksamheten och lärmiljöerna

INDIKATORER

8. Verksamheten inom småbarnspedagogiken är betydelsefull och inspirerande för barn samt utmanar dem att lära sig.
9. Personal och barn genomför mångsidig pedagogisk verksamhet som grundar sig på lek, rörelse, konst och kulturtradition och som ger barn möjligheter till positiva upplevelser av lärande. Verksamheten främjar uppnåendet av målen i fråga om lärområdena och mångsidig kompetens.
10. Barns individualitet beaktas så att varje barn lär sig att identifiera och hitta sina egna styrkor och intresseområden.
11. Måltider, vilostunder, övergångar, på- och avklädning samt andra basaktiviteter genomförs så att de är pedagogiskt målinriktade.
12. Barns behov av individuellt stöd identifieras. Personalen bedömer behovet av stöd tillsammans med vårdnadshavarna och vid behov ges barn lämpligt stöd i ett mångprofessionellt samarbete.
13. Den pedagogiska lärmiljön, som planeras och skapas tillsammans med barnen, uppmuntrar barn att leka, röra sig, utforska, skapa och uttrycka sig. Lärmiljön utvärderas och utformas regelbundet utifrån barnens behov och intressen och så att lärmiljön utmanar och inspirerar barn dem att lära sig.
14. Personalen ser till att de dagliga övergångarna i verksamheten genomförs på ett smidigt och sammanhängande sätt så att dagen bildar en helhet som stöder barns välbefinnande och lärande.

Kriterier:

- ✓ Möjligheter till motion och kulturupplevelser som den närliggande miljön erbjuder utnyttjas (går igenom på teamnivå under årets lopp)
- ✓ Barnens huvudsakliga aktivitetsform är lek; även situationer som är grundvård följer målen för pedagogik och fostran och planeras därefter.
- ✓ För barn som behöver särskilt stöd uppgörs en plan för särskilt stöd. Till utarbetandet av planen bjuds in de aktörer som ansvarar för barnets rehabilitering. Planen genomförs under barnets dag i småbarnspedagogiken.

1.1.16 Ledningsarbetet på den pedagogiska verksamhetens nivå

INDIKATORER

15. Chefen för den småbarnspedagogiska enheten sörjer för att pedagogiken i enheterna leds, utvärderas och utvecklas på ett målinriktat och systematiskt sätt och för att personalen har möjlighet att lära sig i arbetet. Det pedagogiska ledarskapet förverkligas genom stöd från lärarna inom småbarnspedagogiken och hela personalen involveras.
16. Läraren inom småbarnspedagogiken ansvarar för planeringen av verksamheten i barngruppen, för att målen för verksamheten uppnås och för att verksamheten utvärderas och utvecklas. Hela personalen planerar, genomför, utvärderar och utvecklar den pedagogiska verksamheten tillsammans.

Kriterier:

- ✓ Småbarnspedagogikens personal ansvarar för att redskap och material är fritt tillgängliga och möjliggör att barnen rör sig, undersöker, leker och får utöva konstnärligt skapande. De inspirerar till mångsidigt lärande, gemensam aktivitet och samspel med vuxna och andra barn.
- ✓ Verksamhetstanken, värdegrunden och strategin har definierats i småbarnspedagogiken. Aktörer på alla nivåer är medvetna om dessa.
(Praxis för pedagogiska möten har dokumenterats -> följs. Varje team ansvarar på utvärderingsenkäten som skickas ut på våren till småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen, motionsenkät)
- ✓ Ledningsstrukturen för enheten är tydlig.

1.1.17 Samspelet mellan barnen och atmosfären i gruppen

INDIKATORER

17. Personalen skapar en positiv lärmiljö för barnen. Gruppens atmosfär är trygg, varm, uppmuntrar till lärande och är empatisk.
18. Personal och barn bildar tillsammans en lärmiljö, där varje barns har möjlighet till ett meningsfullt deltagande i verksamheten. Personalen stöder barnens gruppaktiviteter genom att handleda och visa exempel.
19. Personalen bygger och leder gruppens verksamhetskultur på ett systematiskt sätt så att kulturen främjar, upprätthåller och utvecklar samhörigheten. Personalen ser till att varje barn får känna att de är medlemmar av och hör till gruppen. Personalen stöder barn i skapandet och bevarandet av mångsidiga vänskapsförhållanden.
20. Personalen ser till att varje barn har det bra inom småbarnspedagogiken. Barnen upplever att de blir hörda och att de uppskattas som den de är.
21. Personalen skapar och upprätthåller en atmosfär i gruppen som bygger på respekt för varje barns individuella kulturella, religiösa och åskådnings-mässiga olikheter. Personalen stöder barns flerspråkighet i gruppen.

(Man ger tid för gruppbildning -> pedagogisk observation av barnet; Plan för förebyggande av mobbning; Enkät om kundnöjdhet; Inledande samtal m.fl.; Man ser till att processen för att barnet börjar i småbarnspedagogiken förverkligas -> enkät om hur barnets småbarnspedagogik har börjat)

Lärmiljöer som kan anpassas utnyttjas i verksamheten.

1.1.18 Interaktionen mellan de anställda och mångprofessionellt samarbete

INDIKATORER

22. Personalen skapar i anslutning till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken en professionell interaktion baserad på förtroende, uppskattning och respekt.

23. Personalen identifierar de olika yrkesgruppernas yrkesmässiga skyldigheter, kompetens och ansvar som en del av det småbarnspedagogiska arbetet som helhet. Personalen drar nytta av olika slag av kompetens i arbetet och vid utveckling av arbetet.

24. Personalen identifierar det yrkesmässiga ansvar och den kompetens som finns inom personalen och hos samarbetspartnerna och utnyttjar denna kunskap i det mångprofessionella samarbetet.

Kriterier:

- ✓ Enhetens introduktionsmaterial för ny personal är uppdaterat och aktuellt. En ansvarsperson har utnämnts för uppgiften.
- ✓ I arbetsgemenskapen diskuterar man öppet och konstruktivt om saker i anknytning till arbetet och söker efter lösningar till problem genast då problemen uppdagats. (Teamavtal, beskrivning av avtalet för fostringsgemenskap)
- ✓ Samspelet mellan de anställda och teamarbetet är fungerande (Individens kompetens; Kompetens och kompetensbehov diskuteras tillsammans; Ledarskapsstruktur.)

1.1.19 Interaktionen mellan personalen och vårdnadshavarna

INDIKATORER

25. Fostrarsamarbetet bygger på att barnet och dess vårdnadshavare värdesätts och på att relationen är öppen, jämlik och förtroendefull. Av interaktionen framgår att personalen respekterar vårdnadshavarens kännedom om sitt barn och har de kunskaper och färdigheter som behövs i arbetet.

26. Vårdnadshavarna ges möjlighet att delta i planering, genomförande och utvärdering av småbarnspedagogiken. För fostrarsamarbetet planeras olika former och förfaringssätt tillsammans med vårdnadshavarna.

Kriterier:

Läroplanen för småbarnspedagogik och förskoleundervisning genomförs i fostringsgemenskapen tillsammans med barnets vårdnadshavare (Samtal om småbarnspedagogiken, Journalenkät, Gruppens plan för småbarnspedagogik)
Helheten av kvalitetsbedömningens helhet

Bedömningen och utvecklingen skapar en ram som beskriver både tema och tid, och som kan placeras in i årsklockan.

1.2 Auditering

”Auditering är en systematisk, oberoende och dokumenterad process, där auditeringsprovet som anskaffas utvärderas objektivt för att definiera i vilken grad de överenskomna auditeringskriterierna har uppnåtts.” (Itä-Suomen yliopisto 2019, fritt översatt)

Auditeringen är en granskning som utförs i organisationen och baserar sig på prov. Målet är att reda ut hur företaget fungerar och huruvida verksamheten är sådan som man kommit överens om. Auditeringar genomförs i både den kommunala småbarnspedagogiken samt i den privata småbarnspedagogiken, som produceras av privata serviceproducenter.

I den kommunala småbarnspedagogiken skapades en ”lätt modell”, d.v.s. i auditeringen utnyttjas den dokumentation som redan finns i enheten. De områden som betonas i auditeringen bestäms via det operativa avtalet. Då kan man både utvärdera nuläget och fästa uppmärksamhet vid de saker som borde utvecklas. Auditeringsbesöken görs parvis och en promemoria utarbetas i samband med varje besök. Enheten får denna promemoria.

1.3 CAF-dagar/ självutvärderingsdagar

CAF-dagarna ordnas vartannat år på hösten under två dagar i sträck. På utvärderingsdagarna närvarar ledningsgruppen, kvalitetsgruppen samt utomstående aktörer enligt möjlighet. Även finska sektionen för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning har bjudits in. Enligt möjlighet används i utvärderingen även andra samarbetsparter (t.ex. kvalitetsansvariga för olika sektorer).

1.3.1 Material

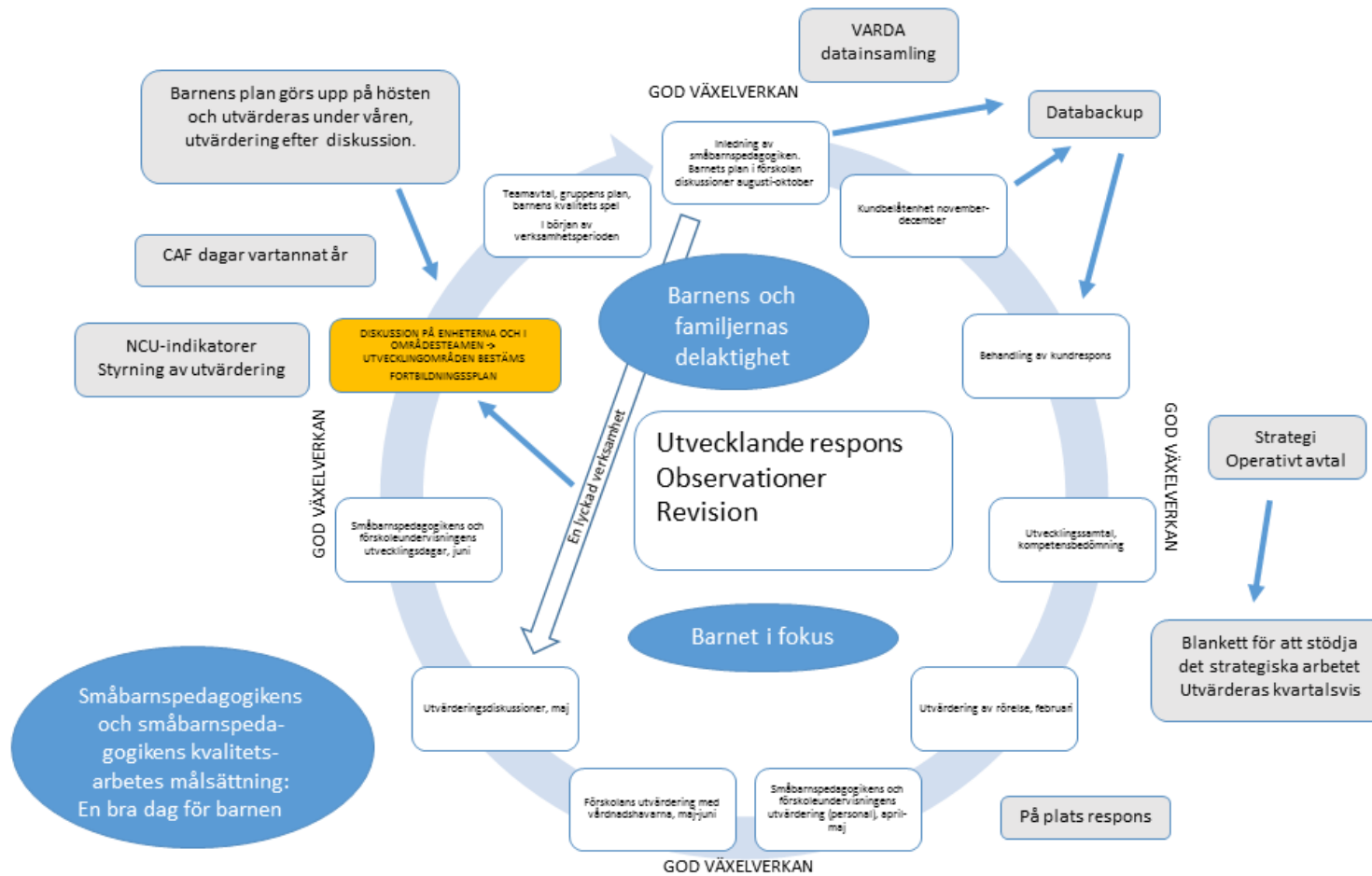
Deltagarna på CAF-dagen får förhandsmaterial, som kan innehålla bl.a. följande (en del av materialet finns framlagt på själva tillställningen):

”Försäkra dig om att utvärderaren har fått information om / har i bruk följande uppgifter för den utvärderade organisationen och enheten/verksamhetsstället 1) verksamhetsuppgifter d.v.s. på utvärderingsområden 1–5 och 2) resultatuppgifterna d.v.s. på utvärderingsområdena 6-9.

Tilläggsanvisningar

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/CAF_2013%20Pikaopas%20itsearviointiin.pdf

Kvalitetsprocess, "Utvecklingszonen" har som mål att barnen ska ha en bra dag.

Bild 1. Kvalitetsprocessen, "utvecklingszonen" målet är att barnet har en bra dag

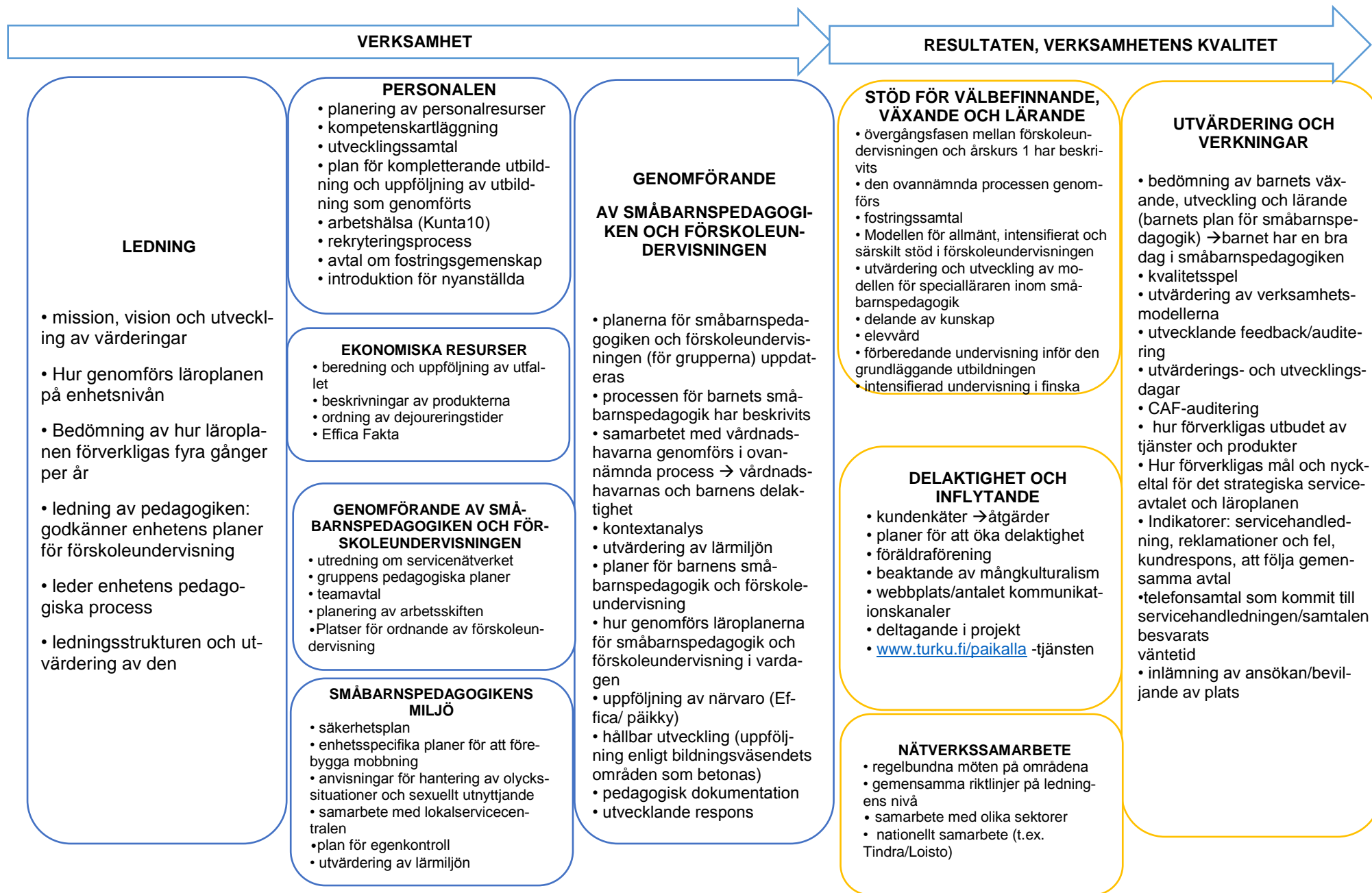
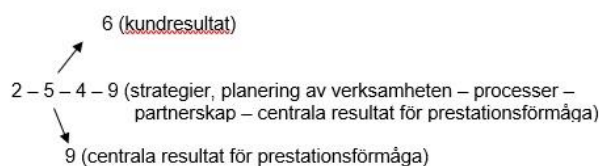

Bild 2. Utvärderingens kriterier/mätare i CAF-referensramen

Tidtabell under dagarna

Ordning av utvärderingsobjekten under CAF-dagarna:

Dag 1

Dag 2

3 - 7 (personalledning - personalens resultat)
4 - 8 (partnerskap - resultat som gäller samhälle)
1 (ledarskap)

Mer information:

<https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/johtaminen-ja-kehittaminen/arviointi-ja-laadunhallinta>

<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/CAF%202013%20suomeksi.pdf>

Till slut:

Utvärderingarna och målen har antecknats i Åbos plan för småbarnspedagogik. På det viset vet både vårdnadshavarna och personalen vad som utvärderas och hur. Enligt 54 § i lagen om småbarnspedagogik kan kunden göra en anmärkning om verksamheten. Genom att diskutera tillsammans kommer man till det bästa resultatet.